

SOC DOK

- platform for socialpolitisk dokumentation og debat

4. årgang nr. 1 – maj-juni 2022

Indhold - klik på en overskrift

- [Fra Redaktionen & Om temaet](#) s. 2-3
- [En bøn til skolefolket: Tænk hvis samarbejdet mellem skole og hjem handlede om den fælles lyst til at forstå sammenhænge, frem for at pege på barnet](#) af Mia Lund Kongsbak s. 3
- [Annas angstprovokerende skoleliv: 21 år og aldrig udredt – fra 1. klasse til 3-årigt HF & Epilog](#) af Mette Jørgensen, Annas mor s. 6
- [De rigeste kommuner bruger mindst på folkeskolen – eksemplerne er Frederiksberg og Gentofte](#) af Kirsten Windekilde s. 11
- [Socialpolitiske laboratorier \(1\): 40 vidnesbyrd viser kaos på børneområdet i Gentofte](#) s. 14
[Uddrag af Rapport om det specialiserede socialområde i Gentofte 2021](#)
af Socialpolitisk Forum Gentofte i samarbejde med forældre til børn med særlige behov
- [Opsamling på temaet: Kommunernes svigt over for børn og unge med særlige behov har national, politisk betydning](#) af redaktionen s. 18
- [Morten Ejrnæs og Idamarie Leth Svendsen: Tværfaglighed i socialt arbejde](#) s. 19
Margit Harder anmelder bogen, i Samfundslitteraturs serie Temaer og tilgange i socialt arbejde
- [Svømmepigesagen og Dagbog fra en Retshjælp – 3](#) af Nina von Hielmcrone s. 22
- [Oline Pedersen: Magt i Socialt arbejde](#) s. 27
Karen Koefoed anmelder bogen, i Samfundslitteraturs serie Temaer og tilgange i socialt arbejde
- [Knud Vilby: Civilsamfundet – mellem stat og marked](#) s. 28
Preben Etwils anmeldelse: Civilsamfundets kit størkner
- [Ole Hammer: Kvinderne fra Kringlebakken](#) s. 31
Elsebeth Mortensen anmelder bogen, der er blevet til i et tæt samarbejde med Kringlebakken
- FORENINGSNYT fra Socialpolitisk Forening Hovedstaden**
- bl.a. invitationen til [debatmøde med Knud Vilby & efterfølgende generalforsamling](#) 25. maj 2022 s. 33
med bestyrelsens beretning for perioden 2019-2021 s. 33
- & omtale af [debatmødet om den usynlige ulighed i sundhed](#) 23. marts 2022
med speciallægerne Morten Sodemann og Henrik Thiesen om de bestående forhold i s. 37
sundhedssystemet for misbrugere, hjemløse, psykisk syge, indvandrere og flygtninge

SOC DOK

- platform for socialpolitisk dokumentation og debat

Tidsskrift for Socialpolitisk Forening Hovedstaden
ISSN: 2597-0100

Bestyrelse:

Patrick Hansen, formand
Halima El Abassi, næstformand
Kirsten Windekilde, kasserer
Malte Nyfos Mathiasen
Sara Mujinovic

Redaktion:

Peter Bundesen, ansv.
Kirsten Windekilde
Nina von Hielmcrone

SOC DOK - platform for socialpolitisk dokumentation og debat & nyhedsbrevet OPSLAGSTAVLEN

Ud fra ønsket om at styrke den socialpolitiske debat har Socialpolitisk Forening Hovedstaden taget initiativet til udgivelsen af nettidsskriftet *SOC DOK – platform for socialpolitisk dokumentation og debat* og nyhedsbrevet *OPSLAGSTAVLEN*.

I den offentlige debat er socialpolitikken blevet mere og mere marginaliseret. Fra politisk hold er interessen fokuseret på, hvordan man kan presse flere i arbejde ved at forringe forholdene for de ikke-beskæftigede. De socialt udsatte har i høj grad været henvist til smulerne fra satspuljen.

Disse problemer kan ikke løses med udgivelsen af *SOC DOK*. Men vi håber at kunne medvirke til at genrejse en debat om socialpolitikken rolle og om de mennesker, der bliver ramt af sociale problemer, og hvordan de bliver set på og behandlet af myndighederne. Vores bestræbelse er at argumentere for en placering af socialpolitikken som en central faktor i velfærdssamfundet.

Det er et stort mål, som redaktionen på ingen måde kan klare alene. Derfor opfordres læserne også til at bidrage med artikler, kommentarer, etc. Skriv til redaktionen på socialpolitisk.socdok@gmail.com

SOC DOK udkommer 4 gange årligt. I planlægning, timing og tilrettelæggelse af *SOC DOK* tilstræber redaktionen en koordinering med foreningens løbende aktiviteter.

Fra Redaktionen

”Long time, no see!”

Om ikke med præcis de ord, så med dén mening, bemærkede en af *SOC DOK*'s faste læsere for nylig, at det er længe siden, vi udkom med et nyt nummer.

Og det er det. Faktisk er det snart et år siden, *SOC DOK* nr. 10 udkom, og efter planen skulle nr. 11 være udkommet i august/september 2021.

Planen blev væltet af et pludseligt dødsfald; det er vores højt skattede redaktionssekretær, Ole Pedersen – hvis hjerte aldrig svigtede nogen – som døde af hjertesvigt. Dødsfaldet har påvirket de ressourcer, vi råder over i *SOC DOK*'s redaktion, ikke bare følelses- og arbejdsmæssigt, men også teknisk: Ole redigerede billedsiden og satte tidsskriftet op. Og han lagde det på hjemmesiden.

Det har taget tid at komme på omgangshøjde igen. Men vi er ved at være der – og snart tager Socialpolitisk Forening Hovedstaden en ny hjemmeside i brug, der bl.a. vil betyde en forbedring af *SOC DOK*'s tilgængelighed på nettet. Fx vil det blive muligt at søge de enkelte artikler/forfattere frem, hvilket er en stor fordel for læsere, studerende og forskere.

Foreningens medlemmer vil blive orienteret pr. mail, når den nye hjemmeside tager over fra den gamle.

Men her er foreløbig det nye nummer af *SOC DOK* – nr. 11 / 4. årgang, nr. 1.

Rigtig god læselyst!

Om temaet

Temaet denne gang er "Uddannelseshierarkiet", som vi startede op i SOC DOK nr. 9, med Vibeke Nørby Mouridsens artikel om uddannelseshierarkiet set fra FGU-uddannelsens position. Nærværende nummer har fokus på børn og unge med særlige behov – børn og unge, der i mange kommuner risikerer at havare i skolesystemet.

Årsagerne kan være forskellige, fx at lærerne ikke "ser" det enkelte barn og dermed ikke ser det enkelte barns særlige behov; at forældrene bliver set som problem-fornægtende eller overinvolverede i deres barns trivsel i skolen; og/eller at kommunen ikke vil bruge økonomiske ressourcer på at visitere børn med særlige behov til det skoletilbud eller anden form for støtte, som specialister vurderer er det rigtige i forhold til barnets behov.

At så mange børn og unge strander i deres skoleforløb bidrager til, at mange ikke får en ungdomsuddannelse og på længere sigt er henvist til en tilværelse på kanten af arbejdsmarkedet.

Samtidig mangler virksomhederne arbejdskraft – Danmark vil i nær fremtid mangle titusindvis af faglærte arbejdere – og det er i enhver forstand, menneskeligt såvel som uddannelses- og beskæftigelsesmæssigt, meningsløst at kommunerne negligerer eller underkender de særlige behov, der skal imødekommes, for at disse børn og unge kommer helskindet, for ikke at sige styrket, gennem skolesystemet.

Debat og dokumentation om sammenhænge i og konsekvenser af den dårlige trivsel, mange børn og unge med særlige behov – og deres familier – er ramt af, har taget til gennem de seneste par år.

I dette nummer af SOC DOK har vi særligt fokus på det menneskesyn – børnesyn og familiesyn – der ligger bag kommunernes manglende opmærksomhed på eller vilje til at imødekomme de særlige behov hos mange børn og unge, og de svære konsekvenser, dette kan have for det enkelte barn og den enkelte familie. For tydeligt at kunne "fremkalde" det underliggende menneskesyn – og ikke risikere at forveksle kommunens (manglende) tilbud til børnene og deres familier med en dårlig kommunal økonomi – har vi valgt at tage udgangspunkt i cases fra to af Danmarks rigeste kommuner, Frederiksberg og Gentofte Kommune.

I næste nummer vil vi bl.a. nærmere beskrive den helt særlige indsats – de *socialpolitiske laboratorier* – som Socialpolitisk Forum Gentofte har gennemført i samarbejde med forældrene til en lang række børn og unge med særlige behov, som mistrives i kommunens skolesystem. Vi vil sætte fokus på "mellemrummet" mellem grundskolen og ungdomsuddannelserne – FGU-uddannelserne og andre kommunale tilbud til unge med særlige behov. Og vi vil følge op på det helt aktuelle, løfterige oprør fra lærlinge på erhvervsskolerne og den opbakning, oprøret har fået fra lærlingenes aftagere, arbejdsgiverne.

Redaktionen

TEMA

En bøn til skolefolket

Tænk hvis samarbejdet mellem skole og hjem handlede om den fælles lyst til at forstå sammenhænge, frem for at pege på barnet

Af Mia Lund Kongsbak, cand.pæd.pæd.psych., adjunkt, Københavns Professionshøjskole

"... Der er for ofte uro omkring A, fx snak og fjollerier. Egentlig tror jeg såmænd bare, at han hygger sig, men det bliver desværre for tit forstyrrende for resten af klassen. Gider I snakke lidt med ham om det?"

Således startede min kontakt med min søns nye klasselærer i en besked på Aula. Min søn gik på det tidspunkt i 5.klasse og havde netop fået ny klasselærer efter at have haft det samme lærerteam frem til 5.klasse.

Jeg snakkede med min søn om beskeden – faktisk rigtig meget og endda en smule formanende. Der kom flere beskeder og ofte blev mine snakke med min søn desværre ikke særlig konstruktive. Min søn følte sig misforstået af både mig og sin lærer. Han oplevede, at hans nye klasselærer skældte meget ud og ofte kunne han ikke forklare, hvad der gik forud for, at klassen blev skældt ud. Min søn kunne på mange måder ikke genkende sig selv i lærerens besked på aula og han oplevede ikke, at han forstyrrede, men derimod at han ofte blev afbrudt og misforstået.

Langsomt begyndte jeg at snakke anderledes med min søn om det, der foregik i skolen. Jeg spurgte mere nysgerrigt ind og der dukkede nu fortællinger op om, hvordan hans tidligere lærere havde sagt til ham: "Når du begynder at mærke uro, så rejs dig op, for så er det tegn til os om, at der skal ske noget andet – for der er sikkert andre, som har det som dig". Min søns uro var med de tidligere lærere ikke blevet forstået som et individuelt problem, men et udtryk for – en invitation til - at det var på tide at lave et skifte for alle børnene i klassen. Uroen blev gjort til et fælles anliggende. Nu blev min søns uro forstået som udelukkende et individuelt anliggende og dette protesterede han over.

I mine formanende snakke med min søn holdt også jeg fast i det individuelle perspektiv og mistede således blikket for sammenhængene og for fællesskabet. For min søn betød det, at han trak sig fra både mig og sin lærer – han omtalte ikke særlig pænt sin nye lærer og han havde sjældent lyst til at tale om skolen med mig.

Eksklusionsspiralen

Ph.d. Gro Emmertsen Lund har forsket i de eksklusionsprocesser, som kan opstå i samarbejdet mellem skole og hjem og hun har bl.a. udarbejdet en model, som hun kalder en eksklusionsspiral. Hvert trin i spiralen skal ses som en handling eller et udsagn, som skolens ansatte gør. Ifølge Gro Emmertsen Lund kan skolens ansatte dog også vælge at gøre noget andet. For at undgå en eksklusionsspiral handler det ifølge Gro Emmertsen Lund om at invitere forældrene ind i dialogen som vidende, respekterede og kloge, således at der kan udvikles et samarbejde med fokus på handlemuligheder, som skolen kan sætte i værk (Lund, 2018).

I eksemplet omkring min egen søn og beskederne på aula blev min søn forstået som problemet og interessen for vores perspektiver fyldte ikke særlig meget i dialogen med klasselæreren. Måske kunne det have været anderledes, hvis jeg var blevet inviteret ind til en drøftelse af, hvordan vi (jeg, min mand og min søn) forstod uroen – hvad vi så den som et udtryk for og om det var noget vi kendte derhjemme. Samtidig ville det have været relevant for min søn, hvis den nye lærer havde spurgt ham om uroen også have været der tidligere (da klassen havde andre lærere) og hvordan den i så fald var blevet håndteret. Måske ville vi have undgået de misforståelser, som opstod både mellem min søn og jeg og min søn og hans lærer – og dermed også det meget snævre og individorienterede perspektiv på uroen, der ikke syntes at gavne den vigtige relation til skolen eller skabe den nødvendige lyst til forandring.

Jeg arbejder til dagligt som specialundervisningskonsulent i en PPR og i mit arbejde oplever jeg ind imellem, at lærere og pædagoger peger på, at et barns mistrosvsel/uro/udadreagerende adfærd i pædagogiske sammenhænge kan forklares med, at der er noget galt med barnet eller med forældrenes manglende opdragelse – og derfor må løsningen også findes i en udredning af barnet eller ved, at forældrene ændrer på deres opdragelse. I lighed med Gro Emmertsen Lunds eksklusionsspiral gøres barnet og forældrene ansvarlige for problemet og der opstår en individualiseret problemforståelse.

Når disse perspektiver får lov at fylde, oplever jeg – i tråd med eksklusionsspiralen – at det bliver svært at skabe forandringer for barnet samt at få øje på nye handlemuligheder. Et for entydigt fokus på, hvad der er galt med barnet og familien kan betyde, at vi mister blikket for sammenhængene. I eksemplet med min egen søn handlede det bl.a. om at have blik for historierne og den sammenhæng, som uroen opstod i – hvordan var uroen tidligere blevet forstået og samtidig også udvide blikket til den kontekst, hvor uroen opstod – handlede det om kedelig undervisning, for stillesiddende aktiviteter, for svære opgaver? Uroen kommer jo sjældent af ingenting, så hvad var den indlejret i?

På trods af mit arbejde som specialundervisningskonsulent og derved min faglige viden om, at der ofte er meget mere på spil end, at man som forældre "lige kan tale om uroen derhjemme", så lykkedes det mig ikke (i første omgang) at invitere til et mere udvidet perspektiv på uroen. Den korte - og for så vidt uskyldige - besked om at tale om det derhjemme satte gang i et ønske om at agere passende forældre

(Dannesboe 2017) og således også et ønske om, at min søn agerede passende skoleelev – og det betød, at jeg mistede blikket for sammenhængene og konteksten.

Psykiater Søren Hertz beskriver, hvordan der er en stigende tilbøjelighed i kulturen til at hæfte fænomener og ikke mindst fejl og mangler på individer fremfor på strukturer og organiseringer og på situationer, processer og mønstre. Han beskriver, hvordan social uorden bliver til individuel uorden (Hertz 2015). Med reference til Bateson beskriver Hertz, hvordan vi tror, vi tænker vores egne tanker, men at vi derimod ofte tænker vores kulturs tanker og således risikere at reproducere dominerende tendenser i kulturen (Hertz 2015). Det var det, som skete for mig, når jeg ønskede at agere passende forældre, som kunne rette mit barn ind. Jeg blev optaget af en dominerende tendens, hvor der opstår en individorienteret forståelse af problemstillingerne – også fordi det var denne forståelse, som jeg blev inviteret ind i med aulabeskedene.

I tilfældet med min søn endte vi med at få et møde med klasselæreren og fik udfoldet forståelserne omkring uroen og det løsnede op på relationen mellem min søn og klasselæreren og i forhold til mine snakke med min søn – men det krævede mod og uærbødighed fra mig at insistere på dette møde og på at få udfoldet forståelserne. Som mor til et skolebarn var jeg stadig optaget af – og splittet imellem – gerne at ville agere passende forældre og få min søn ”rettet ind” samtidig med, at jeg blev nødt til at insistere på et mere udvidet perspektiv af situationen end, at det udelukkende handlede om, at min søn var urolig og at han burde kunne rettes ind.

I mit arbejde som specialundervisningskonsulent møder jeg mange familier, hvor kontakten og samarbejdet med skolen er gået helt i hårdknuder. Jeg kender til familier, som får ondt i maven og bliver bekymrede så snart aulakonet på deres telefon indikerer en ny besked – for tænk om det nu igen er deres barn, der har lavet ballade, tænk om de nu igen skal snakke med deres barn om det, der er sket i skolen eller tænk om de endda bliver nødt til at hente deres barn, fordi det har udviklet sig så voldsomt. Jeg oplever rigtig ofte, at familierne føler sig handlingslammede og uden mulighed for at gøre noget andet end det skolen beder dem om – og i tråd med Gro Emmertsen Lunds eksklusionsspiral affinder forældrene sig med problemhistorien og det individorienterede fokus.

Min bøn til skolefolket – til mine tætte samarbejdspartnere omkring børn i udsatte positioner – og til mine børns nuværende og kommende lærere – handler om opmærksomheden på den første kontakt. Når vi bliver bekymret eller frustreret over et barn, hvordan henvender vi os så til forældrene? Beder vi dem tage en snak med barnet eller inviterer vi til nysgerrighed og til udfoldelse af forældrenes perspektiver, som vidende og kloge? Jeg håber på det sidste. Jeg beder til det sidste.

Nogle vil nok mene, at jeg gør problemerne større end de er, at beskedene fra min søns lærer jo var formuleret i et venligt toneleje og for så vidt meget uskyldig. Mit argument er, at den stadig var formuleret med underliggende toner om, at uroen kunne ”snakkes væk derhjemme” og at det handlede om et individuelt anliggende. Dette kommer til at blive altafgørende for det kommende samarbejde mellem forældre og skole, og det vi gerne vil lykkes med sammen.

Et spørgsmål om mod, lederskab og uærbødighed

Igennem de seneste år er der sket en voldsom stigning af børn og unge, som henvises til en psykiatrisk udredning pga. mistrivsel. Tal fra KL viser, at der på en 7-årig periode er sket en fordobling af børn og unge, som får en psykiatrisk diagnose^[1]. I skolerne efterspørges i takt med denne udvikling mere viden om børn med særlige vanskeligheder – viden om børn med diagnoser, således, at skolerne kan løfte deres inklusionsopgave. Jeg oplever dog ofte, at det sjældent handler om en særlig viden om diagnoser, men derimod om et særligt blik for de forskellige kontekster, et blik for bevægelserne i det, som kan fremstå meget fastlåst – for undtagelserne – et blik for børnenes invitationer samt en forståelse for sin egen positionering og foretrukne viden – som kan være hjælpsomt at bringe i spil, når børn og familier er i mistrivsel. Det handler om mod og om lederskab – det handler om at tro på de uanede udviklingsmuligheder (Hetz 2009) og at turde gå forrest.

Inspireret af Karl Tømm argumenterer både psykiater Søren Hertz og psykolog Jørn Nielsen for, at mind is social (Hertz 2015, Nielsen 2017). At det mentale lever i det sociale, hvilket betyder, at adfærd, kognitive funktioner og emotionelle tilstande er indlejret i et net af relationelle, følelsesmæssige og sociale tilstande. Et barns adfærd kan ikke ses uafhængigt af de sammenhænge og sociale arenaer barnet lever i (Nielsen 2017), og børn har brug for at vi tror på, at udvikling er mulig – at vi tror på det uanede, fordi børnene

spejler sig i os voksne og det vi tror på. Dette kræver mod, uærbødighed og lederskab fra os alle, men kan samtidig betyde nye samspilmønstre og livgivende fællesskaber.

Min bøn til skolefolket: Lad os lede efter sammenhænge, vise mod, lederskab og uærbødighed – lad os tro på de uanede udviklingsmuligheder. Også i vores beskeder på aula, i vores første kontakt til forældre – i alle vores handlinger. Lad os inviterer hinanden relevant ind i de afgørende sammenhænge. For har vi råd til at lade være?

[1]Se bl.a. kl.dk/nyhed/2018/april/andelen-af-boern-og-unge-med-en-psykiatrisk-diagnose-fordoblet-paa-faa-aar/

Litteratur

Dannesboe, K.I. (2015): Forældre som ambassadører? I: Dansk Pædagogisk Tidsskrift, nr. 4.

Lund, G. E. (2018): Sådan undgår vi eksklusion i skolen. <https://videnskab.dk/kultur-samfund/saadan-undgaar-vi-eksklusion-i-skolen>

Nielsen, J. (2017): PPR – og svaret på børn og unge i udsatte positioner. I: Dansk Psykologisk Tidsskrift, nr. 1.

Nissen, D. (2018): Psykologiske perspektiver og godt konsulent håndværk. I: Fremtidens krav til psykologer i PPR. Kommunernes Landsorganisation.

Hertz, S. (2015): Social uorden bliver til individuel uorden. I: Erlandsen, T., Jensen, N. R., Langager, S. & Petersen, K. E. (red.): Udsatte børn og unge – en grundbog. Hans Reitzels Forlag.

Hertz, S. (2009): Børne- og ungdomspsykiatri. Nye perspektiver og uanede muligheder. Akademisk Forlag.

Artiklen er oprindelig publiceret i fagtidsskriftet Folkeskolen den 7. september 2021, og bringes her med Mia Lund Kongsbaks tilladelse.

Annas angstprovokerende skoleliv: 21 år og aldrig udredt – fra 1. klasse til 3-årigt HF

Af Annas mor, Mette Jørgensen, folkeskolelærer

Under arbejdet med temaet Uddannelseshierarkiet i foråret 2021 stødte vi i SOC DOK's redaktion på detaljer i pigen Annas skoleliv, der kaldte på at blive beskrevet i en sammenhæng, med alle de elementer af folkeskolens manglende interesse for de stille elever, der ikke skaber problemer for læreren i klassen, manglende kvalitet i det tværfaglige samarbejde med familien mellem skole, PPR og forvaltning, forældrenes ensomme kamp i skole-hjem samarbejdet, konsekvenser for eleverne af nedskæringer på de erhvervsfaglige uddannelser og utilstrækkelig SU til unge med særlige behov.

Vi bad derfor Annas mor om at skrive historien om Annas skoleliv – Anna, som selvfølgelig hedder noget andet i virkeligheden. Men alt andet i historien er – desværre – virkeligt.

Folkeskolen

Annas skolegang i folkeskolen var præget af mange lærerskift.

Hendes første dansklærer – lad os kalde ham Kasper – kunne slet ikke læse hende. Han mente ikke, at han fagligt kunne bedømme hende, da hun "ikke havde noget sprog".

Anna kunne læse, da hun startede i skole, men kunne ikke lide at læse højt i klassen. Og da hun generelt

ikke svarede, når han spurgte klassen – eller hende – om noget ... ja, så havde hun jo ikke noget sprog!

Jeg er selv lærer, og da Anna tydeligvis ikke trivedes, var jeg et par gange på besøg i klassen, for at få et indblik i hvordan det foregik. Det var ret kaotisk. Og når man var der, skulle man hjælpe til – helt ok. Under nogle skriveøvelser sad jeg mellem Anna og en dreng, der endnu ikke kendte alle bogstaverne, så jeg hjalp begge. På et tidspunkt spurgte Anna mig, om det var et "gd" der gemte sig i ordet "lagde". Det bekræftede jeg, og så hjalp jeg igen andre med at finde de rigtige bogstaver til lydene. Efter timen trak Kasper mig til side og gav mig besked på ikke at forcere Annas indlæring, da hun "tydeligt ikke var klar". Hjemme læste hun Gummitarzan selv ...

Anna mistrivedes i læringssituationer i skolen, hun trak sig og blev meget introvert. Paradoksalt nok trivedes hun socialt, det var en god, tryk klasse. Skønne børn, søde og rummelige forældre. Anna havde gode relationer til både drenge og piger.

Midt i 2. klasse forsvandt Kasper, med en stresssygemelding, og blev erstattet af diverse vikarer.

I 3. fik klassen en fantastisk lærer. Hun formåede at rumme, se og anerkende, og efter en stille start begyndte Anna at fatte tillid til skolen.

Desværre kastede læreren håndklædet i ringen i slutningen af 4. klasse. Årsagen var et forældrepar, der havde chikaneret hende groft gennem begge skoleår, så hun valgte at skifte skole. Anna var utrøstelig.

Klassen fik en ny lærer i 5.-6. klasse – lad os kalde hende Malene – og vi startede forfra igen. "Anna, du skal bare tro på dig selv, forberede dig ekstra meget til fremlæggelser, så du kan det bedre" sagde Malene. "Tro på dig selv!"

Anna elskede processen, når klassen lavede gruppearbejde – og det var der rigtig meget af! Men når de nåede til fremlæggelserne, gik Anna i sort. Hun magtede det ikke. Rystede, tårerne trillede, stemmen forsvandt, hun havde selv en oplevelse af at tale sort. Det var ganske forfærdeligt, uanset hvilke forberedelser vi gjorde hjemme, eller hvilke forholdsregler vi traf.

Anna begyndte nu at lide af – tydeligt – stress-provokeret migræne.

Ved afslutningen af 6. klasse blev fire klasser lagt sammen til tre. Alle klasser blev splittet, og den trygge, sociale base, Anna havde i sin gamle klasse, forsvandt. Helvede begyndte for alvor: Ny klasse (Anna og bedsteveninden fulgtes dog ad), nye lærere, nye kodeks for alt.

I disse år udvikledes Annas "præstationsangst" for alvor.

I løbet af 8. klasse fik hun, med opbakning fra sin nye dansklærer, kontakt til Angstklinikken under Københavns Universitet. Anna blev tilbudt et én til én-forløb med start august i 9. klasse, løbende frem til december.

I slutningen af oktober det år fik jeg en blodprop, og rammerne for Annas behandlingsforløb blev drastisk ændret, da det nu kom til at handle om en helt konkret angst for at miste. Men uanset hvad, var det fantastisk, at de var der – på Angstklinikken – til at samle både Anna og mig op.

Men forløbet sluttede i december – kvoten var opbrugt. Afslutningen på Annas skolegang nærmede sig: Hun skulle præstere, performe, vise hvad hun kunne ved folkeskolens afgangsprøve. Det fyldte – negativt – alt! Vi fik kontakt til en psykolog med speciale i hypno-terapi, og Anna startede op på et forløb, målrettet de afsluttende prøver. Men desværre uden den store succes. Jeg valgte at tage fri fra arbejde, når Anna skulle til prøve, følge hende, være der, huske hende på at trække vejret, osv.

Og hun gennemførte! Endog med et ganske fint resultat.

Efterskolen

Nu var Anna klar til efterskole. På den efterskole, hvor hun gerne ville starte, havde vi været til ekstra samtaler med forstanderen, for at sikre, at de kunne favne Anna og den bagage, hun kom med.

Kontaktlæreren, som skolen matchede med Anna, var en gammel, garvet lærer. Men på trods af den indgående information om Anna og hendes historie, brugte han igen og igen kontaktsamtalerne til at bede Anna om at "tro mere på sig selv" og arbejde på "at træde frem" osv.

Endnu engang fungerede Anna rigtig fint socialt. Etablerede gode, stærke venskaber, som hun stadig har. Men ved 3-4 lejligheder "knækkede filmen" fuldstændig, bl.a. efter en af samtalerne med kontaktlæreren. Hun græd og græd og ville hjem. Men samtidig var hun bange for, at hun så ikke ville kunne komme tilbage. – Hun blev. Ved to andre lejligheder tog jeg ned og hentede hende, så hun kunne holde en "forlænget weekend" hjemme.

Da den stod på de afsluttende prøver, var den gal igen. Den sidste prøve – mundtlig tysk – mødte Anna slet ikke op til. Det accepterede skolen bare; det var jo "kun 10. klasse".

Gymnasiet

Herefter blev Anna erklæret egnet til gymnasiet. I mellemtiden var vi flyttet fra Frederiksberg, hvor Anna gik i folkeskolen, så hun startede på et gymnasium i én af Københavns omegnskommuner.

Også på gymnasiet tog vi kontakt til Annas primærlærer, som fortalte, at de dér havde stor erfaring med unge med angst, og bl.a. kunne tilbyde særlige eksamensforberedende kurser op til prøver og eksaminer.

Generelt var arbejdspresset i gymnasiet enormt. Undervisning dagligt fra 8-16, samt ekstra timer i de fag, hvor man havde særlige udfordringer. Og endnu engang handlede alt om performance: "Du skal bare tro på dig selv!" "Du bliver nødt til at forberede dig lidt mere, så du har sikkerheden i at være stærk i stoffet." "Du skal være mere aktiv i timerne, det er svært at bedømme dig, når du ikke deltager!" osv. osv. – Det var en meget stressende periode. Anna fik det rigtig skidt, "gik ned", alt blev sort. Derhjemme græd hun meget.

Men endnu engang gik det fint socialt. Anna fik en håndfuld gode venner, og hun ville sådan set gerne i skole, hun kunne bare ikke overskue de performancekrav, der blev stillet til hende som en del af undervisningen.

Vi fik kontakt til en terapeut i København, som havde fine beskrivelser af, hvordan hun havde hjulpet unge som Anna. Hun startede et forløb op, hvor Anna bl.a. blev pålagt ikke at fortælle hjemme, hvad de talte om. Anna var 17 år; jeg betalte 650 kr. pr. session – og intet forandrede sig med det forløb. Snarere tværtom.

Stopklodsen blev 1. g's kemi-eksamen i januar. Anna havde læst non-stop i 2-3 uger, skrevet clue-cards, og vi trænede eksamenssituation. Jeg tog med til eksamen, men blev formanet om ikke at intervenere på nogen måde. Jeg var med inde og overværede, hvordan Anna lukkede helt ned, talte sort, forsøgte at svare, rystede og græd. Men lærer og censor stillede bare de samme spørgsmål et par gange, og så ventede de og ventede og ventede ... Så stillede de et nyt ... Det lykkedes Anna at få sagt ganske lidt, så hun fik 00 i stedet for -3. Og en kommentar med fra læreren om, at "når man nu blev så nervøs, så var det nok en god idé at læse lidt mere på stoffet"!

Hjemme igen var vi enige om, at gymnasiet ikke var for Anna, at det rene fokus på præstation og performance ikke kan forenes med, hvem hun er. Anna stoppede i gymnasiet den 1. februar.

Teknisk Skole

Anna har altid drømt om at arbejde med dyr. At læse til dyrlæge ville forudsætte en studentereksamen, og det udelukkede hun. Men den 1. marts startede et nyt hold op på Teknisk Skoles dyrepasserlinje. Anna blev optaget, og endnu engang var vi til møder med en studievejledning, hvor dagsorden var Annas studiemæssige udfordringer og behov for hjælp til at overkomme dem. Teknisk Skole mente, at de var fuldt ud klædt på til at hjælpe hende videre.

Måske tænker I, når I læser dette, at jeg må være en forfærdelig geskæftig eller overbeskyttende mor, der sådan går med til alle sin datters møder med uddannelsessteder og behandlere – det kan jeg selv komme til at tænke, mens jeg sidder her og skriver. Men sandheden er, at Anna ikke har villet – eller kunnet – gå til et eneste af disse møder, hvis ikke jeg havde været med og kunne sætte ord på nogle af hendes erfaringer fra skoleforløbene og på hendes ret specielle støttebehov. Havde jeg ikke været ved hendes side, havde disse møder og samtaler været lige så krævende for hende – og angstprovokerende – som en mundtlig prøve eller eksamen.

Og/Men: Endnu en gang blev vi – begge to – skuffede. Efter 4 mdr., dvs. henover sommeren og da

skoleperiodens afsluttende prøver nærmede sig, skete der store nedskæringer på de tekniske skoler, og bl.a. to af Annas primærlærere blev opsagt, ligesom der i turmulten i kølvandet på opsigelserne ikke blev ydet den lovede støtte til de elevers afsluttende opgaver, der – som Anna – var tildelt specialpædagogisk støtte.

Anna endte med at bestå på en "noget tynd og dårligt disponeret opgave".

Skoleperioden blev yderligere forlænget i 2-3 måneder, da skolen ikke kunne få nok tider til at alle elever kunne gennemføre en praktisk traktorkøreprøve.

Herefter skulle der søges praktikplads til uddannelsens første lange praktikperiode. Heller ikke i denne situation var der hjælp at hente. Ansvar lå hos eleven selv, dvs. Anna eller hendes netværk. Sammen skrev vi adskillige ansøgninger, og det lykkedes faktisk Anna at blive kaldt til en samtale. Men desværre lå den pågældende arbejdsplads geografisk sådan, at det ville tage hende 3 ½ times kørsel med tog og bus, hver vej, så det kunne rent praktisk ikke lade sig gøre.

Så efter endnu en turbulent skoleoplevelse valgte Anna at tage en skole-pause. Hun besluttede ikke at forfølge drømmen om dyrepasserjobbet, i hvert fald ikke i denne omgang, da det jo ville indebære, at hun skulle tilbage på skolen til et senere skoleforløb. Og det ville hun ikke.

Vi fik kontakt til en psykiater i nærheden af hvor vi boede, som ville tage Anna ind. – Anna har været glad for forløbet hos psykiateren og er stadig tilknyttet klinikken, selvom psykiateren aktuelt er sygemeldt på grund af stress og først vil være retur efter sommerferien.

Job

Men tilbage til efteråret 2017: Da Anna havde besluttet sig for at holde skole-pause, søgte hun – med lidt hjælp – forskellige ufaglærte jobs, og hun fik et deltidsjob i Rema1000. Her arbejdede hun de næste 18 mdr., som service/kasse-medarbejder. – Det viste sig at være en rigtig god arbejdsplads for en ung med udfordringer.

Mens hun arbejdede i Rema1000 blev Anna løbende kontaktet af kommunens UU-vejleder. UU-vejlederen ville sikre sig, at hun ikke "lavede ingenting", da de kunne se, at hun ikke havde afsluttet en ungdomsuddannelse ... !

Efter 1 ½ år i Rema blev det klart for Anna, at hun gerne ville videre. Med hvad vidste hun ikke, blot at hun ikke ønskede at være kassedame resten af sit liv. Derfor tog vi sammen kontakt til UU-vejlederen, der på et møde med Anna og mig fortalte om bl.a. et 3-årigt HF-forløb på VUC, netop for unge med udfordringer/diagnoser. Vi tog til info-møde på VUC og aftalte tid til en indskrivningssamtale. Først ved indskrivningssamtalen blev vi gjort bekendt med, at man skulle betale ialt ca. 10.000 kr. for det samlede forløb – men man kunne få pengene refunderet, hvis man gennemførte en hel HF-eksamen ...

HF Plus

I august 2019 startede Anna altså på et lille hold på det 3-årige HF-forløb, HF Plus. Endnu engang var hun socialt velfungerende på holdet, men klart udfordret ved især mundtlige prøver.

Coronaen ramte og i marts 2020 blev eleverne hjemsendt med online-undervisning på Google Meet (*svarer til Zoom og Teams, red.*). VUC besluttede, at bedømmelsen af de enkelte fag på dette 1. år skulle foregå dels ved såkaldte "vurderingssamtaler" med den enkelte elev, dels – i juni måned – ved enkelte eksaminer. Ved begge typer udprøvning ville indgå "standpunktskarakterer", beregnet på grundlag af elevens mundtlige engagement i undervisningen på Meet. Der ville således ikke være tale om en absolut bedømmelse, som normalt ved en HF-eksamen, hvor karakteren gives ud fra en vurdering af, i hvor høj grad elevens præstation ved prøven lever op til de mål, der på forhånd er fastsat for prøven, og som er kendt af eleven.

– Jeg ved ikke om det overhovedet er lovligt at anvende en sådan relativ bedømmelse, hvor elevens aktivitet og engagement i timerne – retrospektivt – lægges til grund for karaktergivning? Men det er bestemt ikke til fordel for en stille elev som Anna. – Samme bedømmelsesformer blev i øvrigt anvendt også ved udprøvningen på 2. år, i skoleåret 2020/2021.

SU til unge udeboende med særlige behov

For godt 1 år siden – i februar 2020, da hun var 20 år – fik Anna mulighed for at dele en bolig med én af sine venner fra efterskolen, i den by hvor hendes VUC ligger – Hvor heldig kan man være?!

Sammen kontaktede vi UU-vejlederen for at høre om muligheden for forhøjet SU, det såkaldte "handicaptillæg" – vi kunne ikke finde ud af, hvordan man søgte om det, på nettet. UU-vejlederen var helt enig i, at Anna som udfordret ung måtte være berettiget til handicaptillægget, da hun ikke både kan passe sit fuldtidsstudie og have et lønarbejde ved siden af. Han lovede at undersøge det for os, men vendte et par dage senere tilbage med nedslående nyt: Handicaptillæg til SU gælder kun for studerende på videregående uddannelser, ikke på ungdomsuddannelser.

Så Anna må klare sig for sin SU: Hun får udbetalt 5.400 kr./månedligt. Heraf skal hun betale boligudgifter – husleje, vand, el og varme – for 4.000 kr. Hun har altså 1.450 kr. tilbage til mad, medicin, transport, tandlæge, tøj, fornøjelser, m.m. – og skal herudover betale udgifterne til HF-forløbet på i snit 3.500 kr./årligt.

De sidste 20 % ?!

Det er dæleme stramt, og ganske urimelige betingelser for udfordrede unge. Unge der – som Anna – ikke har mere at give af efter en lang skoledag. Unge, der har brug for ekstra tid til at lade batterierne op igen før endnu en skoledag, og som derfor ikke magter et fritidsjob. Et job, som bare ville dræne dem yderligere for deres sparsomme overskud og energi. Energi, som de skal bruge på at gennemføre en uddannelse.

Det er svært at få øje på, at det virkelig skulle være både vor nuværende og de seneste regeringer så magtpåliggende, at alle unge i Danmark i det mindste skal have en ungdomsuddannelse at falde tilbage på.

Om Anna ender med at færdiggøre dette, hendes tredje, forsøg på at gennemføre en ungdomsuddannelse, ved hverken hun eller jeg.

Hun *vil* meget gerne, men om hun *kan* under de givne betingelser, vil tiden vise.

Epilog

Anna er nu 22 år, snart 23 – og omsider udredt

Faktisk har jeg aldrig fortalt om min søde, stille, humoristiske Annas vildt udfordrende skoleliv i sammenhæng, før jeg fik opfordringen til at skrive historien til SOC DOK.

Selv at genkalde mig – og til sidst læse – hele forløbet, fra Annas spændte glæde og stolthed over at skulle begynde i 0. klasse, til den anspændte usikkerhed om hendes kompetencer, som har domineret størstedelen af hendes skolegang, har gjort ondt. Og det er med dyb forundring, jeg – i tilbageblik – har måttet konstatere, at en socialt velfungerende pige gang på gang får lov at strande i sit skoleforløb.

Jeg har selvfølgelig skrevet om hendes skoleliv med Annas fulde accept, og har undervejs, mens jeg har skrevet, også tjekket hendes oplevelse af enkelte forløb og nogle detaljer med hende.

I løbet af foråret 2021 begyndte Anna mere målrettet selv at søge efter viden, der kunne hjælpe hende til at forstå, hvorfor hun har det, som hun har – hvem hun er. Mest af alt var hun forvirret over, at hun slet ikke "fik det bedre", på trods af den behandling af angst, som var sat i værk; bl.a. er hun i tidens løb blevet sat betydeligt op i den angstdæmpende medicin Certralín. Tværtimod har det seneste år været noget af en udfordring, som har fået alt det, der tidligere var svært at håndtere, til at eksplodere – ikke mindst på grund af coronaen og hjemmestudie som følge af nedlukningen. Undervejs er Anna flyttet hjem igen. Og hun har søgt nettet tyndt, forsøgt at "krydse" sine symptomer med diverse diagnoser

For første gang, mens hun har gået i skole, er Anna blevet udredt

Annas psykiater er vendt tilbage efter en længere sygdomsperiode, heldigvis lidt tidligere end det var forventet. Til en samtale hos psykiateren i juni 2021 spurgte Anna mere direkte ind til, om der ikke kunne

være en anden forklaring end "bare" angst – om ikke angsten kunne være afledt af noget andet? Sammen lagde de en plan for at udrede Anna for ADHD/ADD, da der er rigtig meget i hendes samlede historie, der peger i netop den retning.

Primo august 2021 fik Anna så stillet diagnosen ADD, og blev umiddelbart efter sat i medicinering i overensstemmelse med diagnosen. I løbet af efteråret har hun fortsat været i optræning, men der er ingen tvivl om, at det virker. Endelig er der ved at komme ro på i Annas hoved, hun suger ikke længere alt ind, bruger ikke max energi på at scanne rum, steder, mennesker og situationer. For første gang, så længe hun kan huske, kan hun – her i 3. HF-klasse – være til stede i undervisningen, og være aktivt deltagende, endog i nye og fremmede konstellationer.

Og det går faktisk rigtig godt. Der er ingen tvivl om, at Anna på HF Plus er havnet et sted/VUC, hvor de rent faktisk gør, hvad de kan, for at "holde, hvad de lovede" ved start. Anna føler sig "set", som den hun er. Hun har fået ro på ved prøver og eksamener, og hun opnår resultater, der i høj grad afspejler både hendes eget – men i særdeleshed også mit – billede af hende, hendes flid og kunnen.

Hun på vej et godt sted hen – og vi følges stadig ad, når der er behov for det. Stille og roligt er Anna ved at finde sig til rette med sig selv og sin historie. Forstå hvem hun er, og hvad hun kan. Og hun kan umådelig meget!

Der mangler fokus på de stille piger

Jeg kunne ønske, at der i "systemet" – både i skole og kommune – kommer langt mere fokus på "de stille piger", at de bliver set, mødt og anerkendt for alle de kvaliteter, de rummer og repræsenterer. Så deres skolegang bliver udviklende, i stedet for afviklende.

Jeg tror på, at der er en direkte sammenhæng mellem det aktuelt stærkt stigende antal unge piger/kvinder med traumatiserende angst, og det fuldstændig manglende fokus på ADD-piger – og drenge? – i den danske skoleverden.

De rigeste kommuner bruger mindst på folkeskolen

Af Kirsten Windekilde, bestyrelsesmedlem, Socialpolitisk Forening Hovedstaden

Hvorfor skulle Anna gang på gang lide nederlag i folkeskolen?

Anna gik i en folkeskole i Frederiksberg Kommune fra 0. til og med 9. klasse. På trods af Annas gode sociale ressourcer, både i og uden for skolen, moderens pædagogiske indsigt og hendes engagement i og støtte til Annas skoleforløb, brugte kommunen ikke på noget tidspunkt ressourcer på at udrede Annas specifikke problemer i skolen. Anna var én af de såkaldt "stille piger", som ikke laver uro og skaber problemer for læreren i timerne, så det kom slet ikke på tale.

Anna gik ud af folkeskolen i 2015. Man kunne have forestillet sig, at Frederiksberg Kommune – én af landets rigeste kommuner – siden da havde forstået at bruge nogle af sine gode, økonomiske ressourcer på at udvikle kommunens viden om og indsigt i de forskelligartede former for støtte, børn med særlige behov har i dagtilbud og skole, både de stille, introverte børn og de udadreagerende.

Men nej.

Forældre på Frederiksberg kæmper med at få den rette hjælp til deres børn

Således viser Forældrerådgivningens årsrapport for 2021¹, at forældre på Frederiksberg er nogle af dem, der kæmper mest med at få den rette hjælp til deres børn. Årsrapporten viser, at Frederiksberg ligger som nummer 5 på listen over kommuner, som Forældrerådgivningen modtager flest opkald fra.

Forældrerådgivningen er en uvildig rådgivning, hvor forældre og andre, der oplever vanskeligheder i forhold til et barns skolegang, kan få anonym rådgivning via telefon, chat eller mail. Udgangspunktet for al rådgivning ved Forældrerådgivningen er fokus på forældrenes egne ressourcer og handlemuligheder i samarbejdet mellem skole og hjem.

Forældrerådgivningen er forankret i landsforeningen Skole og Forældre og er et tilbud til alle skolebørns forældre uanset skoleform. Forældrerådgivningen har eksisteret siden 2006 og er finansieret af Undervisningsministeriet gennem finanslovsbevillinger i form af driftslignende tilskud.

Leder af Forældrerådgivningen, Rikke Bille, er en af dem, der i 2021 har talt med ekstra mange forældre, skoleledere og fagprofessionelle. Hun fortæller, at det der har fyldt mest, og mere end tidligere år, har været opkald til skolen, e-mails og chats om visitation og specialundervisning, samarbejde og børns mistrivsel.

For opkaldene fra forældre i Frederiksberg Kommune gælder, at henvendelserne oftest handler om, at forældrene ønsker et andet tilbud, eller at de er utilfredse med kvaliteten af det tilbud, deres barn er visiteret til, ligesom de oplever, at visitationsprocessen er udfordrende og at samarbejdet med den kommunale forvaltning og skolen omkring deres barns sag ikke fungerer godt nok.

Til ugeavisen *Frederiksborg* 30. marts 2022 udtaler kommunens nye, socialdemokratiske borgmester Michael Vindfeldt, at dette er et problem, der optager ham meget:

Selvfølgelig er det helt afgørende, at børn og unge trives på Frederiksberg, og at deres forældre har et godt samarbejde med skolen. Nogle gange kan man være uenige om, hvad det rigtige tilbud er, men jeg og hele kommunalbestyrelsen har fokus på, at man skal trives på Frederiksberg.

Borgmesteren forklarer til avisen, at man i kommunen er i gang med flere projekter, der handler om børn og unges trivsel – som dog især har fokus på den forebyggende indsats:

Jeg kan love, at der de kommende 4 år vil være et børneområde og skoleområde, som vil blive opprioriteret, men det vil ikke nødvendigvis kunne ses på den her undersøgelse (altså Forældrerådgivningens årsrapport, red.). For mig handler det meget om, hvordan borgeren oplever at blive mødt. Bliver man mødt på en ordentlig måde eller oplever man, at beslutningen er truffet på forhånd? Der skal også flere og flere midler til det her område, men det er ikke nødvendigvis penge, der er løsningen. Man skal kigge på det samarbejde, der er imellem PPR, forældrene og kommunen.

Det står endnu værre til i Gentofte Kommune

Det er paradoksalt, som de aktører, der har definitionsmagten og/eller adgang til rigelige økonomiske ressourcer, aldrig synes, at det er penge, der er løsningen.

Det gælder således, når forskere og statistikere efterlyser en faktuel, ikke relativ, fattigdomsgrænse, med det formål at sikre, at ingen børn i Danmark skal vokse op i fattigdom. Og det gælder den politiske vilje til at afsætte tilstrækkelige ressourcer til at børn med særlige behov får den rette hjælp og støtte i dagtilbud og skoler. Som nu Frederiksberg Kommune, der i 2022 – efter beskatningsgrundlaget, jf. kommunernes nøgletal – er den 8. rigeste kommune i Danmark, men i 2021 var den kommune i landet, der lå som nummer 5 på listen over kommuner, der brugte færrest penge pr. elev på folkeskolens område.

Endnu værre står det til med Gentofte Kommune, der i 2022 – igen efter beskatningsgrundlaget – er den rigeste kommune i Danmark, men i 2021 var den kommune, der lå som nummer 2 på listen over kommuner, der brugte færrest penge pr. elev på folkeskolens område.

¹ <https://www.skole-foraeldre.dk/nyheder/flere-henvender-sig-til-for%C3%A6ldrer%C3%A5dgivningen-om-specialundervisning-samarbejde-og-mistrivsel>

Forældrene reagerer og får opbakning fra civilsamfundet

I Gentofte Kommune har borgerforeningen Socialpolitisk Forum i en samskabelsesproces med forældre til børn og unge i dagtilbud og skoler dokumenteret, hvor sløjt det står til med både velfærd og retssikkerhed, når det gælder børn og unge med særlige behov.

Dokumentationen er fremkommet under to socialpolitiske laboratorier, som Socialpolitisk Forum gennemførte i oktober og november 2021, med deltagelse af et halvt hundrede forældre, politikere og borgere, der satte fokus på børnefamiliernes udfordringer og dilemmaer.

Er der tale om virkelige beskrivelser af familiers livsvilkår i det danske velfærdssamfund?

Som det fremgår af indledningen til den rapport, hvor samskabelsesprocessen er dokumenteret:

”Enhver, der læser de 40 vidnesbyrd i denne rapport, vil umiddelbart tvivle på, at der kan være tale om beskrivelser af familiers livsvilkår i det danske velfærdssamfund, vi kender, og slet ikke forhold i Gentofte Kommune, som går for at være en af Danmarks rigeste og mest veldrevne kommuner.

Det er nogle hjerteskræende og chokerende beretninger, som forældre til børn med særlige behov har skrevet om deres oplevelser med sagsbehandlingen og den manglende støtte fra Gentofte Kommune. Den opslidende sagsbehandling bliver til en årelang kamp med kommunen, hvor forældrenes udfordringer i forhold til at håndtere deres dagligdag bliver større. Mange bliver nødt til at gå på deltid eller helt at sige deres job op for at kunne passe deres barn. Risikoen for at miste det økonomiske grundlag for at fastholde et godt liv er stor. Dertil kommer risikoen for skilsmisse og familierelationer og netværk, som bliver mindre, da forældrene ikke har tid og kræfter til at bevare dem. Det tærer tillige alvorligt på forældrenes ressourcer til varetagelse af omsorgen for deres barn.

Forældrene har med deres vidnesbyrd åbnet døren til en verden, som ingen borgere i Gentofte eller i Danmark ville synes om at leve i. Vi er derfor ikke i tvivl om, at den kommunale administration og kommunalpolitikere vil få den fulde opbakning fra kommunens øvrige borgere, hvis de gennemfører de nødvendige forandringer i kommunens ressourcer, økonomi, kompetencer og kultur, så også denne borgergruppe kan få det meningsfulde liv – som loven foreskriver.

Gentofte Kommune skal kunne levere ydelser – ikke mindst til udsatte borgere - der kan skabe et værdigt livsindhold, udvikle børn, unge og voksnes potentialer og skabe livskvalitet og glæde, så alle kan udfolde sig som hele mennesker og individer.

De mange vidnesbyrd stiller os over for mange spørgsmål: Er der i Gentofte - og i mange andre kommuner - embedsmænd, der ikke insisterer på, at den kommunale service og sagsbehandling skal leve op til lovgivningens krav? Administrerer kommunerne ulovligt, idet de lader hensynet til økonomien være det afgørende, frem for at give borgerne den bedste hjælp og service? Foregår der en ulovlig kommunal praksis - med åbne eller med lukkede øjne? Er der tale om bevidste prioriteringer eller om politisk uvidenhed?

Man kan også undres over, at vi i Gentofte intet hører fra de ansatte medarbejdere eller fra de kommunale chefer, der er tættest på problemerne. Arbejder de i en kommunal kultur, hvor der ikke lyttes til de ansattes bekymringer i forhold til borgerne og i forhold til de ansattes eget arbejdsmiljø? Det er blot nogle få spørgsmål, denne rapport giver anledning til at stille.”

Socialpolitisk Forums rapport om samskabelsesprojektet blev dækket intensivt af Sjællandske Mediers netavis, [sn.dk/gentofte-kommune, https://www.sn.dk/gentofte-kommune/forening-har-samlet-40-vidnesbyrdder-er-kaos-paa-boerneomraadet/](https://www.sn.dk/gentofte-kommune/forening-har-samlet-40-vidnesbyrdder-er-kaos-paa-boerneomraadet/), og Villabyerne <https://ugeaviser.e-pages.pub/titles/villabyerne/327/publications/2083880971/pages/2>

Rapporten kan læses i sin helhed på Socialpolitisk Forums hjemmeside:

<https://www.socialpolitiskforum.dk/wp-content/uploads/2022/01/Rapport-23.01-2022-1.pdf>

Nedenfor bringer vi dels Socialpolitisk Forum Gentoftes pressemeddelelse fra den 3. februar i år, dels – med tilladelse fra Socialpolitisk Forum Gentofte og forældrene – fire af forældrenes vidnesbyrd.

40 vidnesbyrd viser kaos på børneområdet i Gentofte

En borgerforening i Gentofte dokumenterer i samarbejde med forældre i Gentofte, at det står sløjt til med velfærden og retssikkerheden, når det gælder familier med børn og unge med særlige behov. Det er bl.a. børn og unge med ADHD og autisme.

Pressemeddelelse, 3. februar 2022, fra Socialpolitisk Platform Gentofte:

Socialpolitisk Forum i Gentofte gennemførte i oktober og november 2021 et samskabelsesprojekt i form af to socialpolitiske laboratorier med deltagelse af et halvt hundrede forældre, politikere og borgere, der satte fokus på børnefamiliernes udfordringer og dilemmaer. I løbet af processen formulerede forældrene 40 vidnesbyrd om, hvordan de oplever sagsbehandlingen og hjælpen fra Gentofte Kommune.

Vidnesbyrdene fortæller om ansatte med manglende indsigt og viden om diagnoser og special-pædagogik, om kommunens manglende dialog med borgerne, om børn og unge, der bliver endnu mere syge på grund af lange sagsbehandlingstider, om dårlig kvalitet i sagsbehandlingen, om uklare beslutningsprocesser og fejlbehæftede forløb og afgørelser.

De mange vidnesbyrd, der er skrevet af ressourcestærke forældre, beskriver hjerteskrærende og chokerende beretninger om oplevelser med sagsbehandlingen og den manglende støtte fra Gentofte Kommune. Den opslidende sagsbehandling bliver en årelang kamp med kommunen, hvor forældrenes udfordringer i forhold til at håndtere deres dagligdag bliver større. Mange bliver nødt til at gå på deltid eller helt at sige deres job op for at kunne passe deres barn. Risikoen for at miste det økonomiske grundlag for at fastholde et godt liv er stort. Dertil kommer risikoen for skilsmisse og at kontakten med familie, venner og netværk svækkes, da forældrene ikke har tid og kræfter til at fastholde dem kontinuerligt.

Det er Serviceloven, der er udgangspunktet for hjælpen til borgerne. Inden for denne ramme er det op til den enkelte kommunalbestyrelse at træffe beslutning om serviceniveauet, hvilke tilbud der skal stilles til rådighed, omfanget af tilbuddene, og hvem der har ret til at modtage dem.

Formand for Socialpolitisk Forum i Gentofte, Kim Tverskov, mener, at forældrene med deres vidnesbyrd har åbnet døren til en verden, som ingen borgere i Gentofte eller i Danmark ville synes om at leve i. Han mener, at udsagnene i de mange vidnesbyrd gør det naturligt at spørge:

”Administrerer Gentofte Kommune ulovligt, ved at de tilsyneladende lader hensynet til økonomien være det afgørende, frem for at give borgerne den hjælp og service de har behov for og har ret til? Foregår der en ulovlig kommunal praksis – med åbne eller med lukkede øjne? Er der tale om bevidste prioriteringer eller om politisk uvidenhed?”

I et åbent brev til Gentofte Kommune opfordrer Socialpolitisk Forum kommunalbestyrelsen til at iværksætte en ekstern advokatundersøgelse, som kan afdække retstilstanden for borgerene.

Foreningen foreslår, at Gentofte Kommune inddrager foreningen og forældrene i en fælles samskabelsesproces for at løfte det specialiserede socialområde.

Gentofte Kommune er kendt for sine mange opgaveudvalg, hvor politikere og borgere samskaber politik på forskellige områder. Derfor foreslår foreningen, at der nedsættes et opgaveudvalg, der kan udvikle nogle principper for Gentofte Kommunes socialpolitik i almindelighed og for det specialiserede socialområde i særdeleshed. Foreningen foreslår endvidere, at opgaveudvalget bør undersøge, hvordan kommunen kan leve op til FN's handicapkonvention og FN's Børnekonvention.

Endelig foreslår foreningen, at kommunen gradvist over en årrække overflytter økonomi og ressourcer til det specialiserede socialområde, så sagsbehandlere får bedre mulighed for at give børn, unge og forældre en række økonomiske, sociale og uddannelsesmæssige ydelser og muligheder.

Det er første gang, at der i Gentofte har været en samskabelsesproces på initiativ af civilsamfundet, hvor forældre og en lokal forening har været værter for samskabelsen. De 40 vidnesbyrd og de mange forslag til, hvordan området kan løftes blev udviklet via en dialogproces i to socialpolitiske laboratorier. Her udviklede politikere og borgere bl.a. et ”problemkatalog”, der omhandler problemer og udfordringer og et ”drømmekatalog”, der peger på dilemmaer og løsninger. Det hele er blevet samlet i en rapport.

Samskabelsen har taget udgangspunkt i brugernes og borgernes behov for et trygt og uformelt læringsrum. Laboratorierne har skabt en produktiv ramme for at italesætte borgernes oplevelser af den konkrete velfærd og for en meget konkret og handlingsrettet diskussion, der er mundet ud i en lang række konkrete løsninger, der kan gennemføres på både kort som på lang sigt.

Uddrag af forældrenes vidnesbyrd om samarbejdet med kommunen

Vores søn har ikke været i skole i over 3 år

Vores søn er endt med belastningsreaktioner, angst og depression efter 10 års svigt fra Gentofte kommune. Han har ikke været i skole i over 3 år, fordi kommunen nægter at give ham den rette hjælp.

Svigt fra skoleledelse, som nægtede at adressere mobning i fire år. Brug af ufine metoder og mistænkeliggørelse af forældre.

Svigt fra ny skole, som ikke stoppede en lærers psykiske og fysiske hetz og overgreb på vores søn og flere elever, trods et længere forløb hvor både skolepsykolog og ledelse forsøgte at få ham til at stoppe. Man skulle have fjernet ham fra sin stilling, da et af de fysiske overgreb egentlig burde være politianmeldt.

I stedet lod man det fortsætte i årevis. Svigt fra relevante afdelinger i kommunen, som har negligeret en diagnose og behandlingsplan fra psykiatrien i 3,5 år og "gledet af" i forhold til at hjælpe, så konsekvenserne for vores søn og resten af familien nu er massive og irreversible.

PPR psykolog nægter at vores søn har fået en diagnose – belastningsreaktion på mobning, og den omtalte lærers behandling - selvom den er sendt med en behandlingsplan til kommunen og PPR. En diagnose og behandlingsplan, der blev givet til et møde, hvor PPR psykologen og sagsbehandler var indbudt til, men ikke mødte op til.

Svigt fra Børn og unge, PPR, skolevisitationen, da de til stadighed negligerer flere underretninger fra psykiatrien om, at sagen er alvorlig og vores søn skal have hjælp NU. Vores ansøgninger om psykologhjælp afvises, trods underretningerne fra psykiatrien siger, han skal have det akut.

Vi har måttet betale privat socialrådgiver til hjælp til paragraffer, fordi vi bliver nægtet hvad vi lovpligtigt har krav på. Man afslår hjælp, indtil vi kommer med en paragraf der beviser at vi har krav på det.

Sagsbehandlingen er præget af skiftende sagsbehandlere, inkompetence, manglende organisering og opfølgning på sagen, bevidst manglende informationsformidling, beslutninger taget uden, at alle oplysninger er taget i betragtning, da man ikke læser sagen eller hører forældres indsigt i sagen. Og manglende vilje til at give skriftligt svar på anmodninger, visitationer mm. Manglende opfølgning af sagen, med alvorlige konsekvenser til følge. Man venter med at følge op på tingene, til de får skriftlige klager, de ikke kan undgå at reagere på.

Vi har måttet rette PPV og børnefaglig undersøgelse for FAKTUELLE FEJL 3 gange på samme dokument. Det vidner om, at de ikke læser sagens akter.

Vi har, efter vores sag er negligeret, trukket i langdrag, fejl behandlet og ikke behandlet, INGEN tillid til, at kommunen vil os og vores barn det godt. Alt med store menneskelige og økonomiske konsekvenser for vores familie. Og med langt større udgifter for kommunen! Havde man sat ind tidligt, havde man sparet alle de penge, det kommer til at koste nu, hvor skaden er sket.

Vores ældste søn har i løbet af sin skoletid gået på 6 forskellige skoler

Vi har to sønner, som begge har Aspergers syndrom (autisme) og ADD (opmærksomhedsforstyrrelse). De er i dag 15 og 16 år, og deres liv har været præget af manglende forståelse fra systemet og skoleskift, og som følge heraf belastningsreaktion med angst og depression.

Vi har været afhængige af kommunens hjælp, siden vores ældste gik i børnehave – altså mere end 10 år. De første år i kommunen oplevede vi, at vi blev lyttet til og taget med på råd. Skolevisitationsudvalget talte med os og inviterede til møde, hvor vi sammen kunne drøfte, hvilke muligheder der bedst passede til vores

barns behov. Det var ikke sådan, at der var frit valg på alle hylder, men vi blev hørt og mødt med anerkendelse.

Nu står vi så her, hvor vores ældste søn i løbet af sin skoletid har gået på 6 forskellige skoler, men tiden rummer også en 2-årig periode uden egentlig undervisning og med 80 % fravær. Vi har de sidste 3 år oplevet en skolevisitation, som på ingen måde ville samarbejde.

Sagen blev trukket i langdrag, og vi fik en følelse af, at vi blev set på som nogle irriterende forældre, der bare ikke var til at gøre tilfredse. Denne følelse blev senere bekræftet, da vi fik aktindsigt og kunne læse, hvordan vi blev omtalt som havende en offermentalitet i interne mails i Skolevisitationen.

Med ryggen mod muren og udsigten til, at vores søn aldrig ville blive visiteret til et sufficient tilbud, valgte vi at tage sagen i egen hånd. Vi fandt et perfekt specialtilbud til ham i nabokommunen og gjorde brug af frit skolevalg. Det har vi ikke fortrudt, men da vores ældste søn endelig begyndte at gå i skole igen på daglig basis, kunne vi se tilbage på en familie, der nærmest lå i ruiner. Far var gået ned med depression og kunne ikke længere arbejde, mor forsøgte at holde sammen på familien og passe job samtidig, hvilket resulterede i belastningsreaktion og angst.

Vores yngste søn blev langsomt nedbrudt på vores lokale folkeskole, da han var 11 år. Han kunne ikke honorere de stillede krav, hvilket var til stor irritation for klasselæreren. Denne foregav at være forstående, men reelt var han ødelæggende for vores søns selvværd, hvilket han stadig lider under i dag. Vi så en dreng i massiv mistriksel, der blev udadreagerende, selvskadende, mistede basale færdigheder som fx at gå i bad og børste tænder.

Vi ønskede en udredning og kontaktede derfor PPR, da henvisning fra egen læge blev afvist. PPR-psykologen ville ikke lave nogle indledende undersøgelser, men udelukkende yde vejledning til lærerteamet omkring vores søn. Hun nægtede at lave en henvisning og skrev direkte i mail til os, hvad det var, vi ønskede, at en udredning skulle bibringe – om det var ydelser fra kommunen?!

Vi var lamslået over den manglende forståelse og inkompetence, som vi blev mødt med, og vi så os nødsaget til at betale for en udredning i privat regi, så vi kunne hjælpe vores søn. Det kostede os 50.000 kr. fra vores opsparing – det var prisen for at blive taget seriøst i kommunen, så vores søn kunne få et passende specialskoletilbud.

Skolemæssigt er han nu velplaceret, men han er stadig præget af social angst, lavt selvværd og mistro overfor systemet.

Vores oplevelse er, at samarbejdet med kommunen er utroligt afhængig af, hvem man får som sagsbehandler – både i Skolevisitationen og Børn og Familie. Det gode samarbejde har altid udsprunget af, at rådgiver har haft en indsigt i, hvad autisme og opmærksomhedsforstyrrelse er. Men vigtigst af alt, en grundlæggende tro på, at vi selvfølgelig kun beder om den hjælp og støtte, vi reelt har brug for, for at kunne leve et så normalt liv som muligt på trods af børn med særlige behov.

Tak fordi I vil læse vores vidnesbyrd. Ovenstående er kun nogle ganske få simplificerede nedslag i vores daglige liv, som reelt er meget komplekst.

Jeg har nu i knap 7 år kæmpet imod et rigtigt system

Vi er som familie ved at være godt tyndslidte og vores sag repræsenterer et godt eksempel på, hvordan sagerne cykler rundt mellem børn og familie og skolevisitationen, om tvivlsomme sagsfremstillinger, manglende rådgivning af borgeren, tilsidesættelse af familiens og eksperteres vurderinger, manglende vilje til at samarbejde med familien, som grundlæggende mødes af mistillid, overskridelse af frister, mm.

Vi oplever, at kommunen mangler skoletilbud for børn med autisme og normal begavelse. Børn, som i rette rammer viser fuldt potentiale til faglig og social udvikling og til på sigt at kunne bidrage i et samfund med deres mange ressourcer og blive selvforsørgende.

Det er frustrerende at være vidne til Gentofte Kommunes forvaltning af ressourcer: ud over lange og på alle måder omkostningsfulde sagsbehandlinger optager min datter en dyr og attraktiv plads på kommunens specialskole - Søgårdsskolen - på trods af, at hun har været sygemeldt fra skolen siden november 2020

grundet kraftig belastningsreaktion som følge af fejlplacering – en fejlplacering, som understøttes af udtalelser fra PPR, psykiater, psykolog og læge.

Vi har ved flere lejligheder forsøgt at nå lederne i de forskellige afdelinger (Børn og Familie/Skolevisitationen) med løsningsforslag, indtil kommunen kan tilbyde et relevant skoletilbud. Vi har præsenteret afdelingerne for modeller, som vil have en stor økonomisk besparelse for kommunen, hvor familien aktivt bidrager ift. min datters faglige og sociale udvikling – en model, som vi er lykkedes med det sidste år – men det har været som at slå i en pude, og afgørelser træffes fortsat ud fra Søgårdsskolens vurdering af at have de rette rammer for min datter.

Jeg er selv født og opvokset i Gentofte Kommune. Det er her, vi har vores liv, familie og nære relationer, men jeg har nu i knap 7 år kæmpet imod et rigtigt system, som ikke har kunnet bidrage med noget konstruktivt i forhold til min datter, og jeg kan snart ikke længere se, at jeg som mor til et barn diagnosticeret med asperger kan tilbyde min familie en fremtid i Gentofte.

Kommunen anbefalede, at vi lavede en akut underretning på vores eget barn

Vores datter udviklede skolevægring i 4-5. klasse og blev i 6. klasse diagnosticeret med angst, OCD og depression i psykiatrien. Forgæves forsøg på at involvere folkeskolen (både lærer og skoleleder) i hendes udfordringer inden diagnosticering. PPR kom aldrig på banen. Alt gik via egen læge. Vi var bare de pyldrede forældre i skoleregi.

Skolevægring gik i 6. klasse til 100 % fravær, uden hverken skole eller kommune greb ind. Da vi søgte en ny skole (alm. skoletilbud), var alle lokale folkeskoler overfyldt, og kommunen trak bare på skuldrene over, at vores datter reelt var skoleløs i knap 4 måneder. Der var intet samarbejde med kommunen overhovedet. Efter 4 måneder skiftede hun til privatskole (hvor skolevægringen fortsatte, uden nogen greb ind).

I 9. klasse havde hun et selvmordsforsøg. Her hørte vi fra Gentofte Kommune, der havde som kutyme at indkalde til familiesamtale ved selvmordsforsøg for at sikre 'barnets trivsel'. Ovenpå flere års manglende kommunikation med kommunen i forhold til skolevægring var det positivt at høre fra dem, men skal ens barn virkelig nå så langt ud, før der er kontakt?

Det var et godt møde, og vi fik af vide, vi kunne kontakte kommunen igen, hvis det blev nødvendigt, hvilket det blev et halvt års tid efter. Vi skrev til den mailadresse, kommunen anviste os, men hørte intet. Vi både ringede og skrev igen til en ny mailadresse, kommunen anviste os, men hørte intet.

Efter godt et år hvor vi forsøgte at finde andre løsninger udenom kommunen, måtte vi på kommunens anbefaling lave en akut underretning på vores eget barn, hvilket var grænseoverskridende og utrygt for, hvordan stillede det os som forældre? Vi havde alt andet lige tidligere oplevet at blive opfattet som pyldrede. Vi turde dybest set kun lave underretningen, fordi vores datter fyldte 18 år få uger efter. Omsider var der kontakt igen. Det lykkedes at få bevilget en specialist-psykolog på baggrund af, at psykiatrien ikke havde et dækkende behandlingstilbud (så skal kommunen træde til jf. Serviceloven).

Vores datter fik senere tildelt en mentor efter hendes og vores ønske for at hjælpe hende med at stå mere på egne ben, men mentoren stoppede samarbejdet efter en måned, fordi han vurderede, at han – yderst besynderligt – ikke kunne bidrage med så meget, selvom vores datter havde og stadig har brug for støtte og vejledning. I vores øjne kom forløbet aldrig i gang.

Vores datter er siden udredt yderligere i psykiatrien og har fået konstateret ADD.

Hun har fået en sød sagsbehandler i ungecentret og vil rigtig gerne i gang med flere ting. Hun har bl.a. ønsket hjælp til at finde en praktik, som kan hjælpe hende med at skabe struktur og rutiner i hverdagen, men hun har fået dét svar, at kommunen kun har én praktikvejleder for unge, som på det tidspunkt havde en længere venteliste for at kunne tilbyde hjælp til at finde en praktik (grundet corona).

Kommunen opfordrer til selv at komme op med initiativer, men vores datters egne initiativer falder udenfor kommunens kassetænkning og bliver afvist, og på den måde har vi oplevet, at hun bliver fanget i en handlingslammende situation, hvor hendes egne initiativer bliver afvist, men kommunen ikke tilbyder reelle alternativer i stedet, hvilket har belastet hende unødigt og er med til at skabe helbredsforværring.

Vi frygter for, at Gentofte Kommune med sin tilgang risikerer at tabe vores datter på gulvet, så hun aldrig får en reel chance for at komme videre i sit liv.

Opsamling på temaet: Kommunernes svigt over for børn og unge med særlige behov har national, politisk betydning

Af redaktionen

Som nævnt indledningsvis er debatten og dokumentationen om sammenhænge i og konsekvenser af den dårlige trivsel, mange børn og unge med særlige behov og deres familier er ramt af, taget til gennem de seneste par år. Til at illustrere dette, bringer vi nedenfor et lille udpluk af overskrifter i medierne, primært fra 2021-2022:

- Jeg har ufrivilligt fået nyt job. Jeg er min søns behandler, plejer, og administrativt koordinerende blæksprutte, Politiken, 10.4.2022
- Unge uden uddannelse har flere problemer end manglende uddannelse og beskæftigelse, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, 16.4.2022
- Manglende støtte i skolen øger risikoen for langvarigt skolefravær og psykisk sygdom, Information, 4.4.2022
- Ny rapport: Forældre på Frederiksberg kæmper med at få den rette hjælp, Frederiksbergliv, 30.3.2022
- Det er ikke inklusionen, der er dumpet – men politikernes realitetssans, Information, 30.3.2022
- Kommuner søger at inkludere flere elever for at spare, NB-Kommune, 30.3.2022
- Hvert tredje barn har sjældent eller aldrig lyst til at komme i skole, Børns Vilkår, 28.3.2022
- Udgifterne til folkeskolen har haltet efter velstandsudviklingen, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, 22.3.2022
- Forening har samlet 40 vidnesbyrd: "Der er kaos på børneområdet", Villabyerne, 26.1.2022
- Vi sygeliggør børn i stedet for at lytte til dem, Politiken, 22.1.2022
- Vi skal hjælpe børn og unge, inden de opfylder kriterierne for en psykiatrisk diagnose, Information, 7.12.2021
- Folkeskolen fokuserer på det urolige barn frem for det urolige fællesskab, Information, 14.9.2021
- Små grupper i undervisningen er nøglen til at indhente læringstab, VIVE, 30.6.2021
- Alarmerende tal: Ny rapport afslører konsekvenserne af at stå uden uddannelse, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, 26.6.2021
- Kæmpe forskelle i udgifterne til folkeskolen på tværs af landet, NB-Nyt, 11.8.2020
- Flere klasseskift skader skolegangen, NB-Nyt, 7.8.2020
- Skolevægring kan have livslange konsekvenser, fagbladet Socialrådgiveren, nr. 9/2019

Det er fuldstændig uholdbart, at de enkelte kommuners vilkårlige prioritering af indsatsen over for børn og unge med særlige behov skal have så afgørende betydning for det enkelte barns/den unges adgang til at realisere sine intellektuelle og mentale ressourcer, gennemføre en uddannelse og få et arbejde.

Konsekvenserne af kommunernes vilkårlige prioritering rammer således ikke alene de enkelte børn/de unge og deres familie i umenneskelig grad. Det har også afgørende betydning for tilgangen – den reducerede tilgang – til arbejdsstyrken.

Dét er et spørgsmål af national, politisk betydning.

De borgerlige partier – og ikke mindst De Radikale – som lægger så stor vægt på *arbejdsudbud*, kan ikke blive ved at sidde med hænderne i skødet og se på, at kommunernes svigt over for børn og unge med særlige behov koster Danmark kvalificeret arbejdskraft.

af Margit Harder, socialrådgiver, ph.d. i socialt arbejde

Morten Ejrnæs og Idamarie Leth Svendsen: Tværfaglighed i socialt arbejde

I socialt arbejde er det et vilkår, at alvorlige problemer ofte er sammensatte problemer, der kræver belysning gennem flere forskellige fagligheder. Tværfaglighed er derfor en nødvendig overbygning på professionernes faglighed. Samtidig er det et krydsfelt, som er reguleret af mange love, regler og hensyn, der varierer mellem fag- og myndhedsområder.

Morten Ejrnæs er sociolog og lektor emeritus fra Aalborg Universitet (AAU). Idamarie Leth Svendsen er cand.jur., ph. d. og lektor ved institut for Socialrådgiveruddannelse på Københavns Professionshøjskole (KP). Begge har udgivet en række publikationer. I *Tværfaglighed i Socialt Arbejde* er indledning og konklusion skrevet af begge, mens Ejrnæs står for kapitlerne 1, 2, og 5 og Svendsen for kapitlerne 3 og 4.

Bogen indgår i forlaget Samfundslitteraturs serie Temaer og tilgange i socialt arbejde - en række korte forskningsbaserede introduktioner til centrale temaer og begreber i socialt arbejde.

I **Indledningen** præsenteres bogens formål, som er "at gøre socialrådgivere mere kvalificerede til at indgå i tværfagligt samarbejde", bl.a. via forskellige begreber og teorier til "at forstå og forklare, hvorfor og hvornår tværfagligt samarbejde er nødvendigt". Store dele af teorierne 'plukkes' fra forskellige discipliner: organisationsteori, professionsteori, sociolog, psykologi og jura.² (s.13)

Tværfagligt socialt arbejde kommer ifølge forfatterne typisk på tale, når der er "behov for gensidig faglig information om forhold, som ligger ud over, hvad der kan opnås ved at tale med borgeren selv"³, "for samtale om vurderinger og koordination af fremtidige handlinger" og "for aftaler om arbejdsdeling og afklaring af kompetenceforhold" (s. 11). Forfatterne peger desuden på skismaet mellem uddannelsens vægt på teorier og metoder til at foretage faglige analyser som grundlag for rationelle beslutninger – og så praksis' krav på hurtige overvejelser og handlinger i situationer, hvor dét kræves. De anser denne 'praksislogik' som ofte hensigtsmæssig i forhold til kendte problemer, men som i ukendte eller særligt komplicerede situationer kan føre til uheldige indsatser.

I **kapitel 1** skelnes mellem fire forskellige samarbejdsformer:

1. *Monofaglighed* – sparring med person af samme fag;
2. *Flerfaglighed* – flere professioner arbejder parallelt med en problematik, mens tovholder eller borgeren koordinerer indsatserne;
3. *Faglig integration* – samarbejde mellem professioner for at udvikle et fælles helhedssyn, der kan føre til en handlingsplan;
4. *Fælles faglighed* – hvor praktikere af forskellige professioner sammen udvikler ny tværfaglig viden.

² Altså discipliner, som inklusive socialrådgivning, psykiatri og i noget omfang filosofi hver for sig og i samspil udgør en overvejende del af socialrådgiveruddannelsen.

³ Her kunne tilføjes: og udover de oplysninger, der i øvrigt er tilgængelige om borgeren.

Det tværfaglige samarbejdes berettigelse er ifølge forfatterne betinget af, at "fordelene ved at arbejde tværfagligt (funktionerne) opvejer ulemperne (dysfunktionerne)" (s.23). En af ulemperne kan være professionernes forfølgelse af egne professionsinteresser. Til slut i indledningen ses tværfagligt samarbejde som en nødvendig nyskabelse.⁴

I kapitel 2 uddybes den mulige dysfunktionalitet i det tværfaglige samarbejde ud fra neoweberiansk professionssociologi (Brante) og med vægt på dels de professionelle egeninteresser, som ikke må få overvægt i forhold til borgerens interesser – og dels den problematik, der kan ligge i, at forskellige institutioner har forskellige mål. Boks 2.2 (s. 45, 46 og 47) uddyber mulige dysfunktioner⁵. I overvejelserne over, hvorvidt en borgers sociale problem ville kunne profitere af tværfagligt samarbejde, skal det altid præciseres, hvad problemet består i, hvilke kernefagligheder der er brug for, og hvilke mål der gerne skulle nås. En række "opmærksomhedspunkter" om denne proces ses i Boks 2.1 (s. 43-44).

Kapitel 3 handler om regler om kompetence, sagsbehandling samt behandling og udveksling af personoplysninger. Der beskrives nogle generelle juridiske principper (som synes at være mere stabile) og mere konkrete regler (som typisk har en høj forandringstakt). Der nævnes en række situationer, hvor tværfagligt arbejde er særlig vigtigt og/eller direkte indskrevet i lovgivningen. Det er af pladmæssige og sikkert også omfattende lovgivningsmæssige årsager kun muligt at give et indblik. Men kapitlet har en række nyttige henvisninger til uddybende litteratur og hjemmesider.

Socialrådgiverens arbejde i den offentlige forvaltning kan både bestå i at træffe afgørelser, yde rådgivning og iværksætte indsatser. Sagsbehandling og myndighedsafgørelse om ydelse eller sanktion kaldes *afgørelsesvirksomhed*, mens mere "praktiske, indholdsmæssige opgaver og indsatser" (s. 57) kaldes *faktisk forvaltningsvirksomhed*. I begge tilfælde kan tværfagligt samarbejde være relevant. I afgørelsesvirksomhed er det socialrådgiverens opgave at sikre, at alle i det tværfaglige arbejde har den nødvendige viden om det konkrete problem, er klar over, hvem der har hvilke kompetencer, og hvilke krav der i øvrigt gælder. I Boks 3.1 (s. 58) er forskellige former for retlig kompetence beskrevet. Modtager en myndighed en henvendelse, som den ikke har kompetence til at behandle, *skal* den henvise til rette myndighed. De sociale myndigheder *skal* "vurdere spørgsmål om hjælp ud fra alle muligheder i lovgivningen og ikke alene dem, borgeren har søgt om" (Retssikkerhedsloven §5 (s. 59).

Nogle væsentlige grundlæggende principper for al offentlig forvaltning er ridset op i Boks 3.2 (s. 60, 61 og 62). Databeskyttelsesforordningen får særlig opmærksomhed i kapitlet og er vel også særligt udfordrende for det tværfaglige arbejde. Ifølge Ombudsmanden (2017) kan digital behandling af oplysninger om borgere "være til gavn for borgeren, men kan også indebære sikkerhedsrisici, privatlivskrænkelser, fremmedgjorthed og fejl" (s. 64). Forordningen gælder alle former for beskyttelse af personlige data med særligt skærpede krav i forbindelse med følsomme oplysninger. Almindeligvis giver borgeren samtykke til videregivelse af data, men i en række tilfælde kan samtykket tilsidesættes. En del af disse er beskrevet på s. 67-68.

I kapitel 4 er praksis i fokus. Indledningskapitlets overvejelser over praksislogik kontra dybere analyse udfoldes her. Almene tendenser for vurderings- og beslutningsprocesser i det tværfaglige arbejde, deres positive og negative effekter, samt deres relation til forskellige praksislogikker diskuteres. Begrebet 'heuristik' (hentet fra kognitions- og perceptionsorienteret psykologi) benyttes til "at beskrive dels hurtige, intuitive processer – system1tænkning, dels langsomme, analytiske processer – system2tænkning" (s. 76). Begge former kan være nyttige, men kan også medføre problemer fx i form af bias (især system1) og forpassede datoer og muligheder (system2).

Med udgangspunkt i forfatterens egne undersøgelser på børneområdet og forskellige teorier gennemgås nogle praksislogikker, som kan vise sig i det tværfaglige samarbejde som forskellige tendenser:

Bekræftelsestendens: risiko for at bekræfte dominerende hypoteser og overvurdere udviklingsrisici;

Forankringstendens: at en én gang fastlagt forståelse af en bestemt problematik kan blive det 'anker' eller punkt, som ny viden vurderes ud fra;

⁴ Selv har jeg arbejdet med bl.a. tværfagligt samarbejde siden begyndelsen af 1970'erne og ser det derfor ikke som en nyskabelse. På det tidspunkt og i år derefter var begrebet ganske vist ikke institutionaliseret.

⁵ Boksene i bogen er fremhævet med beige farve og er rigtig gode som hjælperedskaber og markering af særlige opmærksomhedspunkter.

Imitations- og tilgængelighedstendens: handlemåden i tidligere lignende tilfælde imiteres, og vægten lægges på umiddelbart tilgængelige oplysninger og indsatsmuligheder;

Problemforskydningstendens: et vanskeligt problem omdannes/forskydes til et mere enkelt;

Stereotypitendens: behovet for kategorisering kan medføre en stereotyp opfattelse af risikogruppereligheder. Forhøjet risiko for en bestemt udvikling er altså ikke lig med automatik;

Halo-/glorietendens: tilbøjeligheden til at værdsætte synspunkter fra mennesker, vi ser op til, med risiko for at højstatusprofessioners opfattelse får uforholdsmæssigt større vægt;

Følelses- og affekttendens: beslutninger træffes delvist ud fra 'mavefornemmelser'⁶ (s.79-84).

Diskussioner i monofaglige eller tværfaglige grupper kan bidrage til eksistensen af og opmærksomheden på sådanne tendenser⁷.

Kapitel 5 stiller spørgsmålet, om "professionsgruppers forskellighed med hensyn til teoretiske tilgange til problemer, metoder, opgaver samt professionsetik også betyder, at de har en forskellig vurdering af risiko, årsager og handlingsforslag" samt "om praktikere inden for samme professionsgruppe indbyrdes er enige i deres faglige vurderinger" (s. 89-90). Faktisk kender forfatteren allerede svaret på disse spørgsmål (ja og ja), da han allerede har undersøgt sagen. Hans undersøgelse fokuserer på forskellige faggruppers vurdering af omfanget af risikofaktorer for en vignet-families medlemmer. Resultaterne præsenteres i let læste figurer. De forsøges herefter forklaret ud fra en Bourdieu-inspireret forklaringsramme.

Det er Bourdieu's habitus- og kapitalbegreber, der især trækkes på. Habitus formes tidligt i livet, mens en professionsuddannelses værdier kommer til langt senere. I konkurrence vinder den tidlige habitus oftest, fordi jo mere kompliceret problemstillingen er, jo flere følelser kommer i spil, og jo dybere lag hentes holdningerne fra. Det kan komme til at se ud som (tvær)faglig uenighed. Andre årsager til uenighed kan være: tvivl eller usikkerhed, der skyldes manglende viden, og modstridende professionsinteresser. I Boks 5.2. præsenteres forslag, der kan fremme analytisk tænkning og til at håndtere uenigheder i et fagligt forum. Denne boks inddrager organisationens og ledelsens rolle. Når hurtig handling er nødvendig, må man benytte sig af tommelfingerregler: Legitimér uenighed, Lyt til andres synspunkter, Nuancer dit helhedssyn, Inddrag altid borgerens synspunkter.

I Konklusionen diskuteres især to spørgsmål: *Hvilken betydning kan det tværfaglige samarbejde få for borgerne og deres møde med de professionelle?* og *Hvordan kan professionelle praktikere bruge deres viden om jura og sociale problemer til at kvalificere deres helhedssyn og dermed også få et bedre grundlag for at forstå og inddrage borgerne?*

Hensigten er at give borgeren en mere central placering. Besvarelsen af disse spørgsmål indledes med en 'hævet pegefinger': Viden fra en professionsuddannelse "gør medarbejderen til ekspert på ét område, men samtidig ikke-ekspert' på andre". Den erkendelse bør føre til "den indsigt, at der er behov for andre professioner" (s. 112)⁸.

I opsummeringen af bogens kapitler nævnes (nok noget kort i betragtning af temaets væsentlighed) også arbejdspladsens forpligtelser til at organisere arbejdet hensigtsmæssigt til gavn for både professionelle og borgere.

Det understreges atter, at "uenighed om årsager, risiko og handlingsforslag er et faktum og et grundvilkår i det sociale arbejde med komplekse sociale problemer" (s. 114). Overdreven vurdering af risici (ad kap. 5) ses her dels som forståelig i lyset af politikeres og ledes fokus på det, dels som risiko for

⁶ Disse tendenser kunne have profiteret af at være sat ind i en boks.

⁷ Her kunne jeg tilføje selvspektion, dvs. den professionelles egen pludselige opmærksomhed på en fordom, som derefter søges korrigeret.

⁸ Det skal i den forbindelse understreges, at socialrådgiveruddannelsen i sig selv er en tværfaglig profession (se fodnote 1 for (nogle af) de fag, der indgår i den) for netop at kunne rumme mange aspekter af en problemstilling. At nogle problemstillinger så er af en så kompleks og specialiseret karakter, at andres specialviden med fordel kan inddrages, er en anden sag.

stigmatisering, der kan føre til selvopfyldende profetier. Professionelle bør derfor både udbygge deres viden om risici og benytte tværfaglige drøftelser til at udfordre den enkeltes holdninger og opfattelser⁹.

Med hensyn til borgerne anfører forfatterne, at de fleste er udmærket tilfredse med systemets indsats, mens få ikke er det. Det gælder især de mest udsatte og dem med færrest ressourcer. De fleste håber på brugbar assistance, nogle frygter for, at regelbrud eller lignende bliver opdaget. Nogle accepterer, at tværfagligt samarbejde iværksættes, nogle er uinteresserede. Under alle omstændigheder har borgeren retten til at bestemme eller medbestemme i eget liv, til at blive inddraget i egen sag og blive anerkendt¹⁰.

Selv har jeg (anmelder) gennem en lang praksis som socialrådgiver og en endnu længere periode med såvel undervisning som forskning i socialt arbejde samt socialrådgiveruddannelsens historie deltaget i en lang række tværfaglige sammenhænge¹¹. Nogle har varet over adskillige år og med stort set samme tværfaglige 'besætning'. Sådanne forløb har haft en ret lang opstart med 'følen-hinanden-på-tænderne', dvs. afsøgning af de forskellige professionsrepræsentanters viden og holdninger og ressource-adgang; efterfulgt af fælles arbejde med de problemstillinger, vi blev konfronteret med eller konsulteret i; og endelig fælles udvikling af både eksisterende og ny teori (ad begreberne i kap. 1). I det fra 'sag-til-sag' tværfaglige arbejde har jeg især stødt på to problemer: *statusproblemet*, som også forfatterne her nævner. Som jeg opfatter det, er det ikke alene et spørgsmål om statusforskelle, men om nogles overbevisning om at have magten til at definere situationen. Det kan føre til, at en mødeleder – og især hvis vedkommende også er myndighedsperson – lades tilbage med forslag til løsninger, der bliver mere end vanskelige at få opbakning til hos borgeren og i egen organisation. Det andet er *tidsfaktoren*, som også nævnes af forfatterne, men hvor noget så banalt som at få fx en families og en flok travle professionelles kalendere til at passe sammen, kan udgøre et væsentligt problem. For slet ikke at tale om situationer, hvor borgeren eller en vigtig professionel tre dage før et møde får influenza eller andet forfald, hvorefter det kræver en god portion ildhu at begynde helt forfra igen.

Ejrnæs og Svendsen har skrevet en lille, men nyttig bog om et interessant tema. Især faktabokse og punktopstillinger gør det let for læseren at fokusere på det, han/hun lige nu er optaget af.

En lille bog – og længden har utvivlsomt været et krav i serien – er meget vanskeligere at skrive end en stor, især når man, som de to forfattere, har stor viden og meget på hjerte. Desværre har det ført til en del gentagelser, selv om jeg ikke kan se bort fra, at det måske er 'med vilje' for at holde læseren på sporet. Det er måske også grunden til, at borgeren ikke har fået nær så megen plads som systemet, selv om det tilsyneladende oprindeligt har været hensigten.

- Jeg har anvendt fodnoter hist og pist for at supplere eller give min mening på enkelte punkter.

Svømmepigesagen og dagbog fra en retshjælp – 3

Af cand.jur., lektor emerita Nina von Hielmcrone, Juridisk Institut, Aalborg Universitet

I år faldt der endelig dom i den såkaldte svømmepigesag. Sagen kom igennem alle 3 retsinstanser - byret, landsret og højesteret - og resultatet var i alle instanser det samme. Det fik ingen økonomiske konsekvenser for kommunen, at den ulovligt havde undladt at efterleve en afgørelse fra Ankestyrelsen

⁹ Måske er det første ikke en enkel sag, når udgangspunktet er for ringe viden på risikovurderingsområdet. Det kunne føre til øget uenighed. I øvrigt kan vi vel hvert især udfordre vore holdninger, når vi opdager, de ikke er hensigtsmæssige, eller drøfte dem med kendte kolleger.

¹⁰ Anerkendelse opfatter jeg som et begreb, der i Honneth'sk forstand går videre eller rettere dybere end de punkter, der oplisteres på s. 121. Det er et spørgsmål til diskussion, om anerkendelse overhovedet kan finde sted i en giver/modtager-relation.

¹¹ Langt størstedelen af os har jo stor erfaring med tværfagligt samarbejde, da de fleste sociale arbejdspladser har flere eller mange forskellige fag repræsenteret. Her nævner jeg blot kort de tværfaglige samarbejder, jeg i øvrigt har været deltager i.

om tildeling af socialpædagogisk støtte. Resultatet var i sidste ende, at kommunen ved at handle ulovligt sparede penge, og borgeren fik i flere år ikke den hjælp, hun var berettiget til.

Sagens udfald kan forekomme både uforståeligt og uhensigtsmæssigt ud fra et retssikkerhedsmæssigt synspunkt. Det resultatorienterede retssikkerhedsbegreb skal forstås som "at borgeren får de ydelser, han er berettiget til og ikke pålægges andre byrder end dem, loven giver hjemmel til".¹²

Forklaringen skal søges i det brev, Ankestyrelsen sendte til borgeren, da styrelsen for tredje gang tog stilling til sagen:

"Vi bemærker, at socialpædagogisk støtte er en naturalydelse¹³ som ikke kan gives med tilbagevirkende kraft. Såfremt I mener at have afholdt udgifter til socialpædagogisk støtte, kommunen burde have bevilget støtte til, kan I henvende jer til kommunen med et økonomisk krav."

De fleste ydelser efter serviceloven er *naturalydelser*, mens forsørgelsesydelser som pension, kontanthjælp, dagpenge m.v. er *kontantnydelser*. Det har den konsekvens, at hvis en borger vinder en sag om f.eks. afslag på kontanthjælp for en periode, så skal kommunen efterbetale kontanthjælpen. Modsat altså naturalydelser, som ikke kan efterbetales. Man kan ikke få den støtte, man burde have fået – i realiteten får en afgørelse fra Ankestyrelsen kun betydning for den fremtidige hjælp.

I de fleste tilfælde er det heller ikke muligt at få erstatning i form af penge for den manglende støtte, men det kommer jeg tilbage til.

Om Svømmepigesagen

En ung pige fyldte 18 år den 18. oktober 2014 og blev den 1. november samme år tilkendt førtidspension, da hun var autist, synshandicappet og mentalt retarderet.

Indtil sit fyldte 18. år var hun omfattet af servicelovens bestemmelser om børn og unge, men da hun blev 18, overgik hun til lovens voksenbestemmelser.

Derfor ansøgte moderen i november 2014 på datterens vegne om en række ydelser efter servicelovens § 100, herunder ledsagelse til svømmestævner. Ved ansøgningen oplyste moderen, at den unge kvinde svømmede på elitehandicaphold. Hun var til træningsweekender 4 x årligt. Hun havde hidtil haft støtteperson med som ledsager fra fredag eftermiddag til søndag aften. Timetallet udgjorde i gennemsnit 56 timer pr. weekend fra fredag middag/eftermiddag til søndag eftermiddag/aften.

I kommunen blev sagen behandlet i januar 2015, og der blev truffet afgørelse i februar 2015. Kommunen gav afslag på socialpædagogisk støtte i forbindelse med svømmestævnerne (efter servicelovens § 85). Ca. 14 dage senere blev den unge kvinde bevilget ledsagelse med 15 timer pr. måned (efter § 97).

Forskellen mellem de to ydelser, socialpædagogisk støtte og ledsagelse, skal findes i, at der – når der er tale om ledsagelse efter § 97 – ikke er tilknyttet nogen socialpædagogisk bistand til ledsagerordningen. Den gives til personer med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der på grund af funktionsnedsættelsen ikke kan færdes alene. Der er udelukkende tale om ledsagelse til aktiviteter, som borgeren selv bestemmer indholdet af. Der kan max. ydes ledsagelse med 15 timer pr. måned.

Moderen havde søgt socialpædagogisk ledsagelse i hht. servicelovens § 85, der omhandler hjælp, omsorg og støtte samt optræning og hjælp til udvikling af færdigheder til personer, der har behov herfor på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer. Bestemmelsen giver bl.a. mulighed for at tilbyde borgeren pædagogisk ledsagelse.

Sagen blev påklaget til Ankestyrelsen, der traf afgørelse i juli 2015. Ankestyrelsen hjemviste sagen til kommunen, da det ikke var undersøgt, om den unge kvinde havde brug for støtte udover den bevilgede ledsagelse.

Ved genbehandlingen i oktober 2015 gav kommunen påny afslag på ansøgningen om socialpædagogisk støtte med den begrundelse, at den unge kvinde ikke hører under målgruppen for socialpædagogisk støtte.

¹² Nordskov Nielsen i Juristen nr. 9/10 1991

¹³ *naturalydelser* er ydelser som gives i form af konkrete ting som varer eller arbejde

Moderen ankede på ny. Den 6. juli 2016 traf Ankestyrelsen afgørelse om, at den unge kvinde havde ret til socialpædagogisk støtte og pålagde kommunen at finde ud af, hvor meget støtte, hun var berettiget til i forbindelse med svømmestævnerne.

Den 25. november 2016 traf kommunen påny afgørelse i sagen. Det blev igen et afslag. Denne gang med begrundelse i, at den unge kvinde fik socialpædagogisk støtte på sit midlertidige bosted, og at man på hendes telefon ville installere en app, der skulle hjælpe hende til at strukturere hendes hverdag.

Også denne afgørelse blev anket og Ankestyrelsen skrev den 29. maj 2017 til den unge kvinde:

"Ankestyrelsen har nu afgjort din sag. Resultatet er: Du har ret til socialpædagogisk støtte til transport og deltagelse ved svømmestævner. ...

Det betyder, at vi ændrer kommunens afgørelse om socialpædagogisk støtte i forbindelse med svømmestævner.

Kommunen skal derfor udmåle socialpædagogisk støtte til dig. Kommunen kontakter dig."

I brevet kritiserede Ankestyrelsen samtidig kommunen for ikke at have udmålt socialpædagogisk støtte i overensstemmelse med styrelsens afgørelse 1 år tidligere – den 6. juli 2016 – og bemærkede, at det er ulovligt, hvis en kommune undlader at efterleve en bindende afgørelse fra Ankestyrelsen.

Ankestyrelsen skriver videre i afgørelsen:

"Det fremgår af klagen, at I ønsker, at Ankestyrelsen tager stilling til, hvordan I som familie kompenseres for den socialpædagogiske støtte, I har søgt siden den 28. november 2014. I bemærker særligt, at I selv har stået for (jeres datters) optræning i at benytte offentlig transport.

Vi bemærker, at socialpædagogisk støtte er en naturalydelse, som ikke kan gives med tilbagevirkende kraft. Såfremt I mener at have afholdt udgifter til socialpædagogisk støtte til udgifter, kommunen burde have bevilget støtte til, kan I henvende jer til kommunen med et økonomisk krav."

Den 1. august 2017 traf kommunen endelig afgørelse om bevilling af socialpædagogisk støtte i forbindelse med deltagelse i svømmestævner.

Der var således forløbet 2 år og 8 måneder, hvor der ikke var ydet den støtte, den unge kvinde var berettiget til, og hvor hun i stedet var henvist til den hjælp, hun kunne få fra sin familie.

I principafgørelse 39-09 har Ankestyrelsen ellers slået fast, at en kommune ikke kan kræve, at det er familien, der påtager sig at yde støtte til en person, der er fyldt 18 år og som derfor ikke længere er omfattet af familiens forsørgelsespligt.

Sagen er ikke usædvanlig

Jeg har selv haft tilsvarende sager i retshjælpen, f.eks. en sag, der drejede sig om en multihandicappet ung kvinde. Hun var tilkendt førtidspension og var af en kommune anbragt på et botilbud for unge med autismespekterforstyrrelser. Moderen besøgte hende ofte, men da hun fandt, at datteren trivedes dårligt på bostedet, endte hun med at tage hende hjem til sig.

I hjemmet var det nødvendigt, at datteren ikke var alene. Moderen havde fuldtidsarbejde og var derfor nødt til at få nogen til at tage sig af datteren, mens hun var på arbejde. I en del tilfælde betalte hun for hjælpen.

Da hun tog kontakt til retshjælpen, skrev jeg til kommunen og gjorde opmærksom på, at der var behov for støtte og bad om, at kommunen tog kontakt til moderen, så der blev givet den støtte, der var behov for. Trods mange telefoniske og skriftlige ryktere, herunder kontakt til afdelingens ledelse, gik der 15 måneder, før kommunen gik i gang med at undersøge sagen og yderligere 5 måneder, før der blev ydet nogen form for støtte i hjemmet – mens kommunen samtidig sparede rigtig mange penge til et bosted.

Jeg havde rådet moderen til at skaffe sig dokumentation for de udgifter, hun havde til pasning af datteren. Desværre var det ikke muligt, da de, der hjalp med pasning, ikke ville betale mere i skat for at hjælpe familien. Moderen måtte optage lån i banken for at betale udgifterne til datterens pasning.

Der er ingen tvivl om kommunens forpligtelser i sager som disse. Det fremgår blandt andet af servicelovens formålsbestemmelse vedrørende kommunens opgaver i forbindelse med voksne med vidtgående psykisk og fysisk handicap, § 81:

"Kommunalbestyrelsen skal tilbyde en særlig indsats over for voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer. Formålet med indsatsen er bl.a. at forebygge, at problemerne for den enkelte forværres, at forbedre den enkeltes sociale og personlige funktion samt udviklingsmuligheder og at forbedre mulighederne for den enkeltes livsudfoldelse gennem kontakt, tilbud om samvær, aktivitet, behandling, omsorg og pleje."

Samtidig slår retssikkerhedslovens § 3 fast, at kommunalbestyrelsen skal behandle spørgsmål om hjælp så hurtigt som muligt med henblik på at afgøre, om der er ret til hjælp og i så fald hvilken.

Problemet er, at § 3 ikke er forbundet med sanktioner. Der findes meget få domme, hvor en kommune bliver kendt erstatningspligtig for langsommelig sagsbehandling.

Svømmepigesagen kom for retten

Den unge kvindes advokat nedlagde påstand om, at kommunen skulle pålægges at betale en tortgodtgørelse til den unge kvinde som følge af fejlagtig og mangelfuld sagsbehandling, fra hendes fyldte 18 år den 18. oktober 2014 til kommunens bevilling af støtte den 1. august 2017.

Den mangelfulde og fejlagtige sagsbehandling og manglende efterlevelse af Ankestyrelsens afgørelse udgjorde en culpøs ("ansvarspådragende") tilsidesættelse af kvindens ret til socialpædagogisk støtte. og den culpøse undladelse var af en sådan karakter, at kvinden var berettiget til tortgodtgørelse i medfør af erstatningsansvarslovens § 26.

Som nævnt helt indledningsvis blev kommunen ikke pålagt at betale tortgodtgørelse. I Højesterets præmisser for afgørelsen hedder det bl.a.:

"... at tort forudsætter en culpøs krænkelse af en vis grovhed, og at krænkelsen skal angå den pågældendes selv- og æresfølelse, dvs. vedkommendes opfattelse af eget værd og omdømme. For visse typer af krænkelse er det i forarbejderne mere præcist angivet, hvad der skal til for, at der foreligger tort, og disse angivelser kan bidrage til fastlæggelse af bestemmelsens anvendelsesområde også for så vidt angår andre krænkelse. Om vold fremgår det f.eks. af en lovændring i 1997, at der kun foreligger tort, hvis volden er begået under særligt krænkende, ydmygende eller hånende omstændigheder."

Højesteret fandt desuden, at *"kommunen ved at undlade at efterleve Ankestyrelsens afgørelse af 6. juli 2016 har handlet retsstridigt over for A. Højesteret finder, at kommunen ikke herudover har krænkelse nogen ret eller berettiget forventning, der vedrører socialpædagogisk støtte ved hendes deltagelse i svømmestævner."*¹⁴

Den unge kvindes advokat rejste ikke krav om erstatning.

Her vil jeg igen henvise til den passus i Ankestyrelsens brev, som jeg citerede ovenfor: "Såfremt I mener at have afholdt udgifter til socialpædagogisk støtte, kommunen burde have bevilget støtte til, kan I henvende jer til kommunen med et økonomisk krav."

En af betingelserne for at kræve erstatning er, at man kan bevise, at man har lidt et (økonomisk) tab.

I Svømmepigesagen havde forældrene selv sørget for at datteren fik den støtte, hun havde behov for. En erstatningssag ville kræve, at de i stedet havde hyret en socialpædagog, der – 4 gange årligt á 56 timer – kunne støtte den unge kvinde i forbindelse med svømmestævnerne.

Det var af samme grund, jeg tilrådede min klient i den sag fra retshjælpen, jeg nævnte ovenfor, til at sørge for dokumentation for de udgifter, hun havde til pasning af datteren.

I sidste ende vil det være de færreste, der har midler til at betale for en støtte, de ikke får fra kommunen – i håb om at få erstatning efter en afgørelse fra Ankestyrelsen eller domstolene.

Dertil kommer, at der ikke vil være tale om erstatning for hele perioden fra ansøgning til bevilling – i Svømmepigesagen fra ansøgningen i november 2014 til bevillingen den 1. august 2017. En anden betingelse for erstatningsansvar er nemlig, at der foreligger et culpøst forhold – i dette tilfælde at man

¹⁴ Udover erstatningsansvarslovens § 26 blev der også procederet på, at der var tale om en overtrædelse af artikel 1 i Tillægsprotokol 1 til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Dette blev afvist af Højesteret under henvisning til, at der ikke ses at være domme fra Menneskerettighedsdomstolen, der belyser om og i givet fald under hvilke omstændigheder begrebet *ejendom* i artikel 1 omfatter et tilfælde som det foreliggende.

kunne bebrejde kommunen, at den havde undladt at yde støtten. Højesteret fandt således, at den culpøse undladelse vedrørte det forhold, at kommunen retsstridigt havde undladt at efterleve Ankestyrelsens afgørelse af 6. juli 2016 – altså fra et tidspunkt godt halvandet år efter at ansøgningen var indgivet. – Havde der derimod været tale om en sag om en kontantydelse, ville kommunen skulle efterbetale for hele perioden.

Der er efter min opfattelse tale om et markant retssikkerhedsmæssigt problem, der både krænker borgernes retssikkerhed, og som ikke giver kommunerne et incitament til at behandle ansøgninger korrekt og hurtigt.

Line Barfod fra Enhedslisten fremsatte for mange år siden, som medlem af Folketinget, et forslag om, at en kommune skulle kunne pålægges at betale borgere, som var blevet meget dårligt behandlet, en bod på 3.000 kr.

Advokatsamfundet og Tænk tanken Justitia har i april 2019 taget tråden op ved at foreslå, at en kommune skal betale en godtgørelse på mellem 10.000 – 50.000 kr. til en borger, hvis kommunen ved en grov tilsidesættelse at sine pligter efter serviceloven påfører borgeren ”et ikke uvæsentligt velfærdstab”.¹⁵

Forslaget indebærer, at Ankestyrelsen efter anmodning fra borgeren eller af egen drift i forbindelse med en klagesag kan pålægge kommunen at betale godtgørelse.

I forbindelse med forslaget anføres det, at

”Formålet med ordningen er at stoppe kommunernes grænsesøgende afgørelsespolitik. Med den nuværende lovgivning og retspraksis kan kommunerne spare penge ved at træffe en åbenlys retsstridig afgørelse om f.eks. at fratage en handicappet borger hjælp i hjemmet. Det skyldes, at kommunerne i den periode, hvor Ankestyrelsen behandler en klagesag, har en besparelse på hjælpen. Der er eksempler på, at klageperioden trækker ud i flere år på grund af kommunens forhold, og at kommunen således opnår store besparelser, mens borgeren i samme periode oplever et langvarigt velfærdstab.”

Forslagsstillerne skriver videre:

”Det er vores vurdering, at en godtgørelsesordning vil virke præventivt i forhold til den grænsesøgende afgørelsespolitik, idet godtgørelsesordningen tillige skal omfatte en offentliggørelsesordning, så borgerne kan se, hvilke kommuner der har betalt godtgørelser. ...

Subsidiært er ordningens formål også, at borgeren kan få et lille økonomisk plaster på såret på grund af kommunens retsstridige adfærd. Dette er som følge af retspraksis og lovgivningen ikke muligt i dag.”

Som forslagsstillerne skriver, er ”niveauet for udbetaling af godtgørelser dog forholdsvis lavt sat (10.000-50.000 kr.). Samtidig må det antages, at de penge, som kommunen har sparet som følge af deres uberettiget afslag eller afgørelse om ophør eller nedsættelse af hjælp/støtte, som altovervejende hovedregel vil overstige udgiften til en eventuel godtgørelse.”

Forslaget vil således ikke betyde, at kommunerne ikke sparer penge på økonomisk tænkning. Dels fordi der kun bliver tale om godtgørelse i meget grove tilfælde, dels fordi niveauet er lavt sat i forhold til kommunens besparelse.

Forslaget skal derfor nok ses som en afvejning af behovet for at undgå ulovlig økonomisk tænkning i kommunerne over for, hvad der – i bedste fald – er politisk muligt.

Dansk Folkeparti stillede den 14. august 2020 spørgsmål til Social- og Indenrigsministeren om, hvorvidt hun ville overveje det forslag. Justitia og Advokatsamfundet havde stillet, bl.a. med henblik på at styrke borgernes retssikkerhed.

Det fremgår af ministerens svar¹⁶, at hun var bekymret over de store omgørelsesprocenter i Ankestyrelsen, men at hun mente, at problemerne med forkerte afgørelser skulle løses ad anden vej – især gennem undervisning af sagsbehandlerne i kommunen. Hun svarede også, at

¹⁵ <http://justitia-int.org/notat-godtgoerelsesordning-ved-velfaerdstab/>

¹⁶ <https://www.ft.dk/samling/20191/almdel/sou/spm/656/svar/1688846/2243644/index.htm>

”Samlet set tror jeg ikke på, at kommunerne bliver bedre til at træffe afgørelser ved, at vi straffer dem økonomisk, for det indebærer også, at vi tror på, at kommunerne bevidst træffer forkerte afgørelser for at spare penge.”

Den lader vi lige stå et øjeblik!

Boganmeldelse

Oline Pedersen: Magt i socialt arbejde

Bogen indgår i serien **Temaer og Tilgange i Socialt arbejde - en række korte forskningsbaserede introduktioner til centrale temaer og begreber i socialt arbejde**

Af Karen Koefoed, formand for Center for Forældreskab, tidl. centerchef for Børne- og Unge-rådgivningscentret i Høje-Taastrup Kommune, MPA

Tak til Oline Pedersen for en velskrevet og oplysende lille bog om magt. Om den delikate balance der ligger i den magt, man har som socialarbejder, når man træffer beslutninger, og den magt der udøves, når man via sin viden og sit engagement – og position – gør sin indflydelse gældende over for borgeren.

"Magt i socialt arbejde" går tæt på socialt arbejdes praksis, og bygger på Olines empiriske analyser og interviews med fire forskere med ekspertise inden for forskellige dele af det sociale arbejde

Oline diskuterer og udfordrer begrebet gennem en række konkrete eksempler, som suppleres teoretisk med Foucaults og Bourdieus begrebsapparater. Derved gøres læseren bevidst om, hvad der er på spil. Men også om egne muligheder – og faldgruber – som socialarbejder. Det står ganske klart, at ingen kan arbejde med mennesker i et magttomt rum. Der er magt på spil, både i stillingtagen til borgernes konkrete ønsker, men også i det vi i dagligdagen kalder samarbejdet med borgeren.

Herudover erindres vi om, at vi kan møde borgere, der i afmagt over for systemet så at sige har givet op og blot giver os ret. At det, vi kan opleve som et godt samarbejde, kan være borgerens modtræk: Vi får ret – hun får fred! På tilsvarende måde opfordres vi til at opøve et nuanceret blik på relationen, så vi bliver bedre til – i det professionelle skøn – at reducere betydningen af vores egen sociale baggrund. Vi opmuntres til hele tiden, gennem forskellige perspektiver, at være opmærksomme på, hvad der kan være på spil i relationen mellem borger og socialarbejder. Alt sammen meget relevant at have med sig, når man står i de ofte ret komplekse situationer i hverdagen. Men hvis man ikke forskrækkes over at have og udøve magt og ydmygt forholder sig undersøgende og konstruktivt til den, så rummer relationen nogle muligheder, siger Oline!

Selv om læseren hjælpes på vej af både case Emil og henvisninger til andre studier, vil det efter min opfattelse være en fordel, hvis læseren selv har egne erfaringer at læne sig op ad. Men for alle, der allerede arbejder med mennesker, burde bogen være fast pensum.

Preben Etwil anmelder Knud Vilbys nye bog

Civilsamfundets kit størkner

Af Preben Etwil

Knud Vilby

CIVILSAMFUNDET

– mellem stat og marked

Knud Vilby er i sin nyeste bog *Civilsamfundet* helt klar i mælet, når han påstår, at svækkelsen af civilsamfundet truer demokratiet: *”Civilsamfundet er ikke på samme måde som tidligere nationalstatens medspiller og modspiller, dialogpartner og dårlige samvittighed i den offentlige debat. Der er mindre dialog end tidligere mellem civilsamfundet og det officielle politiske system og ringere vilje blandt systemets folk til at tage mod råd fra civilsamfundets fagfolk med praktisk indsigt”* (p. 13).

Det er barske ord i forårsvinden, men Knud Vilby bruger bogen til at føre bevis for sin påstand – og han gør det godt.

Bogens omdrejningspunkt er civilsamfundet. Knud Vilby er ikke i sin indledning særlig præcis i anvendelsen af begrebet, men får dog fortalt, at begrebet i sin nuværende betydning er relativ ny, og at det har skiftet indhold over tid, men at det faktisk kan føres helt tilbage til gode gamle Aristoteles. Knud Vilby henviser til en boks, som anmelderen ikke kunne finde. Men hvorom alting er, så er civilsamfundsbegrebet en samle-betegnelse for en række aktører, organiseringer og initiativer. Det kan fx være foreninger, fonde, social-

økonomiske virksomheder, selvejende institutioner samt mere uformelle sammenslutninger, lokale netværk og sociale bevægelser. Fagforeninger, trosbaserede sammenslutninger og kirker, friskoler, online-aktivister, forskningsinstitutioner, ngo'er og medieorganisationer m.fl. kan også medregnes i betegnelsen.

Knud Vilby fører på bedste vis læseren rundt i civilsamfundets bidrag til udviklingspolitikken, hvor det tydeligt påvises, at det var de frivillige organisationer, der var forløbere for den danske udviklingsbistand – godt hjulpet af statslige initiativer. Men over tid, er det som om at staten har taget det hele tilbage, så civilsamfundets organisationer alene har fået en rolle som bipersoner og underleverandører til de statslige kontrollerede programmer. Dermed har man også neutraliseret civilsamfundets meget vigtige kritiske korrektioner.

Knud Vilby behandler i sin bog både udviklings- og socialpolitikken i et civilsamfundsperspektiv, men der kan ikke herske tvivl om, at socialpolitikken har et større fokus i bogen end udviklingspolitikken, men Knud Vilby understreger gang på gang, at i et civilsamfundsperspektiv deler de to politikområder samme demokratiske skæbne.

Knud Vilby tager læseren en smut tilbage i tiden for at vise, at mange, mange af velfærdsstaten nuværende socialpolitiske tiltag, er startet som frivillige civilsamfundsopgaver. Mest af alt har det været de kirkelige samfund, der var primus motor – senere kom fagbevægelsen og andelsbevægelsen til. De påviste brugbare løsningsmodeller, men udgjorde samtidig et folkeligt og kritisk korrektiv til staten og kommunernes manglende indsats på en lang række socialpolitiske områder. Dette bliver også udtrykt af Københavns

overborgmester, Viggo Christensen, i 1951, hvor han bl.a. sagde: *"at dele af sociallovgivningen langt frem i tiden var skabt på grundlag af initiativer taget af private og frivillige velgørende selskaber"* (p. 56).

Det var og blev ofte de frivillige og private, der viste nye veje og åbnede nye områder i socialpolitikken. Politikere og myndigheder vidste godt, at uden de frivillige organisationer kunne det offentlige ikke løse opgaverne.

De private initiativer var ikke tilstrækkelige, og de nye socialpolitiske vinde, der især satte ind i 1960'erne og 1970'erne gjorde det oplagt, at det offentlige i bred forstand overtog mange af de tidligere private og frivillige socialpolitiske foranstaltninger.

Vilby skriver: *"De frivillige organisationer var med til at rejse en lang række problemer. Det var ofte dem, der sikrede, at sociale problemer kom på den politiske dagsorden, og at diskussioner og påvirkninger blev fastholdt"* (p. 67).

I 1974 kom Bistandsloven efter et omfattende socialreformkommissionsarbejde. Dengang betød reformer ikke som i dag nedskæringer. Nej, det var i socialpolitikens guldalder, hvor man sigtede efter et enstrengt social ydelsessystem, hvor de sociale opgaver skulle løses ensartet uanset hvor i landet man boede. Grundideen var behovsstyring, resocialisering og forebyggelse. Det var svært i dette system, at se, hvilken rolle den private veldædighed skulle spille, men som Vilby skriver: *"Det lød næsten for godt til at være sandt, og det viste det sig da også at være"* (p. 69). Knud Vilby kommer med flere eksempler på, at frivillige organisationer var ved at lukke qua Bistandsloven, hvor den offentlige støtte til det frivillige arbejde helt forsvandt eller blev kraftigt minimeret.

De frivillige organisationer døde heldigvis ikke ud, men mange kom til at spille en ny rolle under ændrede betingelser bestemt af stat eller kommune.

Den nye udvikling blev præget af:

- New Public Managements (NPM) alt overskyggende ledelsesvanvid, hvor alt skal kunne måles og tælles efter en pengeøkonomisk værdiskala
- Den offentlige sektors egen selvtillid, der ikke levnedde plads for kritiske kommentarer udefra

Dette paradigmeskift resulterede i at mange frivillige organisationer, blev henvist til at være underleverandører af offentlige tjenester – og kun hvis de vandt udliciteringen af de konkurrenceudsatte velfærdsområder. En fra selve frivilligmiljøet, Johs. Bertelsen, var mest klar i spyttet, da han skrev: *"Når udliciteringer æder ildsjæle op"* (p. 85). Han så om nogen, at effektmåling, evidens og økonomisk kontrol, var gift for det frivillige arbejde. Knud Vilbys kommentar er: *"Bertelsen beskriver, hvordan politikerne samtidig råber op om mere frivilligt arbejde, fordi det var så kreativt og var med til at give borgerne selvstændighed og medansvar. Det var, som om systemets ene hånd ikke vidste, hvad den anden gjorde"* (p. 86).

Knud Vilby gennemgår i et af bogens kapitler kort og præcist civilsamfundets rammevilkår efter 2001. Det har ikke skortet på hverken de gode viljer eller flere offentlige regeringsudspil. Problemet har været, at efter de obligate ministerielle skåltaler, at det har knebet med at føre initiativerne ud i livet. Det er ofte ikke blevet til meget mere, end at regeringen har forpligtet sig til at lytte til de frivillige organisationer. De frivillige organisationers socialpolitiske rationale svinger rimeligt dårligt med de offentlige kassers rationale, og politikernes større fokus på kampagnelinende indsatser frem for at sikre sig faglighed hos eksperterne: *"det store fokus på økonomiske besparelser i årene omkring strategien tilblivelse (her: 2010) førte meget naturligt til en omfattende diskussion om, hvad regeringens overordnede formål er med at ville have flere mennesker til at melde sig til frivillige indsatser. Handler det også om, at man kan spare både penge og personale i socialpolitikken ved at mobilisere flere frivillige og lade dem overtage opgaver, det offentlige tidligere betalte for?"* (p. 110-111). En udvikling, der ville kunne medføre en udvikling, hvor øget brug af frivillige i virkeligheden kunne legitimere nedskæringer eller utilstrækkelige bevillinger på det sociale område.

Knud Vilby peger i sin bog på den noget oversete funktion, som mange frivillige organisationer praktiserer i stor stil. Det er fortalervirksomheden, der dækker de indsatser, som de frivillige gør, for at skabe en bredere folkelig forståelse af problemets fremtrædelse og omgang, Det handler også om de indsatser de frivillige gør, for at fange politikernes opmærksomhed om deres ansvar i de statslige og kommunale systemer. Men ikke mindst det store arbejde de frivillige gør, ved at sætte fokus på brugernes rettigheder.

Især her ser vi, at de frivillige hjælper brugerne rundt i de offentlige systemer, som mange politikere eller embedsmænd heller ikke forstår.

De frivilliges fortalerfunktion er en hjørnesten i at sikre brugernes og udsatte borgeres demokratiske og lovgivningsmæssige rettigheder. Det er især disse funktioner, der er truet, når kommunerne beskærer de frivillige organisationers økonomi, eller underlægger det frivillige arbejde direkte i forlængelse af den offentlige forvaltning.

Knud Vilby er meget opmærksom på, at de frivillige organisationer er truet af både den offentlige økonomi – eller mangel på samme, men også fra det stigende krav om øget bureaukratisering, der ligger i naturlig forlængelse af det altdominerende NPM, der i de seneste tyve-tredive år har redet den offentlige sektor som en mare.

Et af de helt store problemer for den frivillige sektor, er at den næsten aldrig er finansieret af løbende grundbevillinger. Stort set al finansiering af frivillig arbejde, sker ved at organisationerne springer fra tue til tue for at fremskaffe den nødvendige økonomi. Det binder ufattelig mange ressourcer i de frivillige organisationer, at der år efter år skal skrives ansøgninger og findes sponsorer. Ressourcer der går fra foreningernes primære opgaver. Men værst af alt, så betyder disse evige ansøgningsprocesser, at vellykkede frivilligprojekter må opgives – selv når det konstateres, at de virker efter hensigten. Hermed øges det samfundsmæssige ressourcespild.

I slutningen af bogen forsøger Knud Vilby at genrejse debatten om socialøkonomiske virksomheder. Konceptet har i høj grad den politiske opbakning og opmærksomhed, men Knud Vilby konstaterer, at socialøkonomiske virksomheder nok ikke har de bedste vilkår i dagens Danmark. Det skyldes i høj grad de krav, der stilles for at drive kommerciel virksomhed i Danmark. Der er både hensyn til ubillig konkurrence og overenskomstkra.

Knud Vilby mener, at det er forfejlet at tro, at socialøkonomiske virksomheder kan overleve under rene markedsvilkår. Det vil kræve solid støtte fra det offentlige, hvis man vil have socialøkonomiske virksomheder til at overleve på sigt. Men der vil stadig være mange penge at spare, hvis man erkendte, at et par hundredtusinde borgere aldrig ville kunne bestride et job på almindelige markedsvilkår, og hvor jageriet af dem ingen steder fører hen.

Ved at lave et tredje arbejdsmarked til dem, ville man sikre, at de kunne genfinde deres egen værdighed. Det handler om at udvikle alminnyttige organisationer, med begrænset erhvervsdrift og med støtte fra det offentlige: *"Altså ikke virksomheder, der nødvendigvis bliver konkurrencedygtige på markedsvilkår, men som vil kræve mere eller mindre permanent støtte"* (p. 139). Tilbage står: *"Der har været en række politiske initiativer, men få af dem har sat sig varige spor, og skiftende regeringer har ført en zig-zag-kurs"* (p. 139).

Gennem hele bogen er der en bekymring om, at socialpolitikken er på tilbagetog, da flere og flere af de klassiske sociale udfordringer og opgaver er flyttet til beskæftigelsesområdet. Slut er det med at de frivillige organisationer bliver inddraget i et kvalificeret modspil eller samspil. Lydhørheden, når skåltalerne er overstået, fra den politiske top i både stat og kommune er blevet mindre og samspillet svagere. Reformen på det sociale område hastes igennem i huj og hast uden i realiteten at inddrage de organisationer, der ligger inde med både praktisk og teoretisk viden om det pågældende sagsområde:

"Civilsamfundet er som samfundets tredje ben i klemme mellem markeds kræfterne og det offentlige ... civilsamfundet svækkes på trods af civilsamfundsstrategier og politiske skåltaler om det frivillig arbejdes betydning for demokrati og udvikling. Nogle handler om konkrete centrale eller decentrale beslutninger, andet om strukturelle ændringer i samfundet" (p. 159). Det er også et problem, at *"civilsamfundet svækkes på det socialpolitiske område, når socialpolitikken underordnes andre politikområder"* (p. 163).

Knud Vilby har skrevet en lille bog, der forsøger at råbe vagt i gevær, når den frivillige socialpolitik politisk, økonomisk og strukturelt svækkes. For i bund og grund handler det om at den frivillige socialpolitik er garant for værdighed for den enkelte borger, men i lige så høj grad om vedkommendes demokratiske og retssikkerhedsmæssige rettigheder.

Med disse ord skal denne bog varmt anbefales alle, der interesserer sig for det omgivende samfund – ud over egen næsetip.

Boganmeldelse

”Kvinderne fra Kringlebakken” af Ole Hammer, Integrationshuset Kringlebakken, 2022

Af Elsebeth Mortensen, socialrådgiver, tidl. ansat i Dansk Flygtningehjælp og fhv. lektor i socialt arbejde

Ole Hammer og kvinderne på Kringlebakken har skrevet en klog, opmuntrende og levende bog med mange stemmer, der fortæller om historien og om livet i Integrationshuset Kringlebakken på Bispebjerg.

Ole Hammer er medlem af Kringlebakkens bestyrelse og har som journalist gennem mange år skrevet om flytninge, indvandrere og integration. Kvinderne er initiativtager, ansatte, frivillige og brugere af Kringlebakken.

Bogen er en blanding af dokumentar og metodebog. Sproget flyder, der er få men tilstrækkelig brug af fagbegreber, og mundtligheden bl.a. i de mange interviews og samtaler giver nærvær og friskhed. Bogen er fyldt med fotos af kvinder og børn, projekter og hverdag.

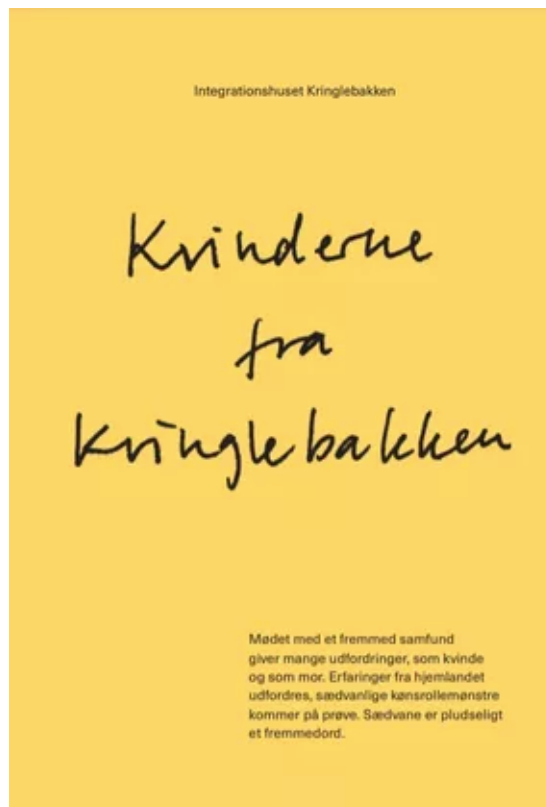
Bogen starter med fortællingen om boligområdet Bispeparken, hvor mange af kvinderne fra Kringlebakken bor. Bispeparken blev bygget for 80 år siden, og tilbød dengang moderne lejligheder til arbejderfamilierne. I dag er lejlighederne for små til at være attraktive.

Så følger historien om at komme på ghettolisten i 2019 pga. uddannelseskriteriet¹⁷ og af ghettolisten igen i 2020, efter boligselskabets medarbejdere havde opsøgt beboerne, og 22 af beboerne havde uddannelser liggende i skufferne og altså ikke var talt med.

Sådan - så er tonen slået an! Resten af bogen handler om at være opsøgende, at række ud efter hinanden og handle sammen på kryds og tværs. Og på skønne og udtryksfulde fotos af kvinder til Eid-fest og Mangfoldighedsfest er det netop det, der sker!

Kringlebakken starter i 1999, får i 2007 år den første 3-årige bevilling fra Københavns Kommune og er i dag en selvejende institution.

Stedets navn er et lærestykke: I starten hed det ”Pigernes Vaskeri”, fordi kvinderne og pigerne kunne vaske tøj i baglokalet, mens de blev undervist. Men ingen havde lyst til eller behov for at tage deres snavsede vasketøj med, så projektet blev hurtigt opgivet, og så var man blevet så kloge! Lokalerne var overtaget efter et nedlagt bageri, og derfor kom det til at hedde ”Kringlebakken”. I starten kom der skolepiger og mødre med børn. Så flyttede pigerne til et fritidscenter, og i dag kommer flere mødre og deres børn. Nu er der fokus er på job, og Jobzonen opstår, og Børnestuen bliver til Integrationsvuggestue. Nu hedder det

¹⁷ Ghettolovens uddannelseskriterie opgør andelen af beboere i alderen 30-59 år, der alene har en grundskoleuddannelse (red.)

”Integrationshuset Kringlebakken”. *Valg af ord er vigtigt*, siger lederen Lisbeth Vibe Utzon, og når hun omtaler stedet, kalder hun det typisk bare ”Kringlebakken”. – Ja, ord er vigtige, de afspejler virkeligheden, og de skaber virkeligheden!

Initiativtagere til Kringlebakken er lokale folk: Enver Ameti fra Sjakket. og Janne Kjærgaard fra Børneteater i NV. Initiativparrets helt særlige kvalifikationer kan ikke overvurderes. Enver Ameti og Janne Kjærgaard har begge stort kendskab til personer, institutioner, problemgrupper og kulturelle ressourcer i lokalområdet, som de trækker på.

Hele projektet handler om ”at tale kvinderne op”. Et projekt for enlige mødre og børn får navnet ”Supermom”, og afslutter med temaaften for fædre. Det er et projekt med både humor og mod til at turde konfrontere.

Ledelsen er karakteriseret ved tydelige rammer og høj grad af selvstyre til ansatte og frivillige. Lisbeth Vibe Utzon bliver ansat i 2002 og har været leder det meste af tiden. Et tegn på god ledelse kan ses ved, at brugerne selv bliver frivillige. Det gider man nemlig ikke, hvis ikke ledelsen, og samarbejdet, er godt. Da Sarah fra ”Pigegruppen” blev student, inviterede hun en af de frivillige og den daglige leder med til overrækkelse af studenterhuen, og i dag er hun selv frivillig!

Alle de velkendte, centrale begreber i arbejdet med mennesker og netværk er i brug i ”Kringlebakken”: helhedssyn, tværfaglighed, inddragelse af frivillige og respekt for den enkelte danner grundlaget. Det bliver brugt i praksis, bliver fornyet og genopfrisket. Det er ikke fraser om gyldne hensigter, men konkret beskrevet praksis, som skaber selvtillid og vækst hos kvinderne.

”Kvinderne fra Kringlebakken” understreger vigtige pointer i integrationsarbejdet: At opsøge, mødes og udveksle, at kontakte alle relevante myndigheder: socialforvaltning, juridisk rådgivning m.v., relevante personer i kvindernes netværk: ægtefæller, svigermødre m.fl., at gøre noget sammen og for andre, f.eks. Eid på Bispebjerg Bakke og Mangfoldighedsfest, at give tilbage: brugerne bliver selv frivillige, at rekruttere nye deltagere via kvinderne i projektet.

Denne fagbog kan læses af alle, der interesserer sig for integrationsarbejde og socialt udviklingsarbejde med kvinder. De gamle socialarbejdere vil genopfriske de basale dyder og glædes over bogens historier, og de unge og nye i faget vil blive inspirerede og får en illustrativ og praktisk indføring i, hvordan arbejdet med udsatte kvinder kan udvikles og lykkes. *I min læsning af ”Kvinderne på Kringlebakken” dukkede en glemte erfaring fra 1997 op; Jeg var udsendt af Dansk Flygtningehjælp og stod for et kursus i Serbien for lokalt ansatte, flest kvinder. Kontakten med tolkning var svær, det gik trægt, så fandt jeg på at synge nogle gamle danske sange, og så svarede kursisterne igen med at synge deres egne sange! Så begyndte vi at grine, og så gik det straks meget bedre!*

Den positive, anerkendende tilgang i arbejdet med kvinderne er indiskutabel god. Man kunne også kalde det tålmodighed, trofasthed og accept. I bogen kan jeg godt savne lidt dvælen ved det, der ikke lykkes. Men måske er det kamufleret i bemærkninger om kvinder, der efter fravær i en periode vender tilbage.

Bogens beskrivelse af en første kontakt fra medarbejderen på gaden op til kvinden i vinduet på 1. sal er karakteristisk for arbejdet i Kringlebakken. Man kan se det for sig! Kringlebakken handler om, hvad der kan lade sig gøre om ikke første gang så tredje gang.

Billederne er taget af Integrationshuset Kringlebakken

Foreningsnyt

Som optakt til Socialpolitisk Forening Hovedstadens generalforsamling den 25. maj 2022 i Café Tranquebar var der fra kl. 18-20 debat med Knud Vilby om "det svækkede civilsamfund"

Knud Vilby er tidligere formand for bl.a. Mellempolitisk Samvirke og Socialpolitisk Forening. Han har siden 1970'erne beskæftiget sig med udviklingspolitik og socialpolitik.

Moderator var Preben Etwil, fhv. kontorchef i Danmarks Statistik, formand for Frivilligcenter Rudersdal. – Læs ovenfor Preben Etwils anmeldelse af Knud Vilbys nye bog "Civilsamfundet – mellem stat og marked".

I løbet af de seneste mange år har det danske civilsamfund mistet indflydelse, og et demokratisk element i samfundet er dermed alvorligt svækket, skriver Knud Vilby i sin nye bog "Civilsamfundet – mellem stat og marked"; dette åbner for øget populisme og manipulationer og mindsker den offentlige debat.

Civilsamfundet repræsenterer de rettigheder, vi har som mennesker, uanset stat og marked. Men ifølge Vilby er civilsamfundet i form af folkelig organisering og åbne debatter om samfundets udvikling og uretfærdigheder på retur. I bogen analyserer han årsagerne til denne udvikling. Han peger på, at Danmark er gået fra en situation, hvor stat og kommuner i høj grad lod sig inspirere til nye ideer, bedre lovgivning og bedre praksis i samspillet med det frivillige Danmark og frem til dagens aktuelle realiteter.

I dag ser man således primært civilsamfundet og det frivillige arbejde som et kærkomment supplement til en offentlig indsats, men med rammer og retning, som defineres af det offentlige og af konkurrencen på markedet. I denne sammenhæng peger Vilby i bogen på den – noget oversete – funktion, som mange frivillige organisationer praktiserer i stor stil: Fortalervirksomheden.

Fortalervirksomheden handler om de indsatser, som de frivillige gør for at skabe en bredere folkelig forståelse af de specifikke problemers fremtræden, omfang og konsekvenser. Det handler også om det, de frivillige gør, for at fange politikernes opmærksomhed om deres ansvar i de statslige og kommunale systemer. Men ikke mindst handler det om det store arbejde de frivillige gør ved at sætte fokus på brugernes rettigheder; især her ses det, at de frivillige hjælper brugerne rundt i de offentlige systemer, som mange politikere og embedsmænd heller ikke forstår.

De frivilliges fortalerefunktion er en hjørnesten i at sikre brugeres og udsatte borgeres demokratiske og lovgivningsmæssige rettigheder. Når stat og kommuner beskærer de frivillige organisationers økonomi eller underlægger det frivillige arbejde den offentlige forvaltning er det især disse funktioner, der er truet.

& fra kl. 20.30-21.30 var der så generalforsamling

Bestyrelsens beretning for 2019-2021

Den seneste generalforsamling blev holdt den 2. maj 2019. Lige siden det første coronaudbrud i Danmark i vinteren/det tidlige forår 2020 har det nemlig været overordentlig vanskeligt – ikke at planlægge, men at gennemføre medlemsaktiviteter og debatmøder. Derfor vil vi lige knytte et par bemærkninger til de aktiviteter, vi gennemførte i foreningsårene 2019-2020 og 2020-2021, foruden det seneste år 2021-2022.

2019-2020

Maj måned er sent i forhold til at nå at planlægge og gennemføre aktiviteter inden sommerperioden – hvor det er håbløst for en ngo at invitere til møder! Så i 2019 blev det efterår, før vi rigtig kom i gang med de medlemsrettede aktiviteter:

I oktober 2019 afholdt vi 2 velbesøgte arrangementer i samarbejde med Københavns Professions-højskole: Den 1. oktober på Institut for Socialt Arbejde, sammen med Rådet for Etniske minoritet, hvor journalist Ole Hammer – med udgangspunkt i hans nye bog *Bidrag til Danmarks indvandringshistorie. Halvtreds år i frontlinjen*, blev interviewet af Halima El Abassi, vores næstformand, der dengang var forkvinde for Rådet for Etniske minoriteter.

Den 25. oktober holdt vi arrangementet *Fra Nådensbrød til kontanthjælpsloft og hjemsendelsesydelse*, hvor historikeren Ole Pedersen og sociolog, lektor emeritus Morten Ejrnæs satte fokus på fattigdom i en historisk og socialpolitisk sammenhæng og stillede spørgsmålet, om historien går i ring, og Danmarks magthavere igen er begyndt at bekæmpe de fattige – ikke fattigdommen?!

Den 6.-7. december deltog vi i et forskerseminar om børnefattigdom, som de skandinaviske medlemmer af ICSW – International Council on Social Welfare – inviterede os med til, selvom SPFH som en primært landsdelsbaseret græsrodsorganisation ikke har ressourcer til at "bære" et internationalt samarbejde. – Vi fortalte kort om dette arrangement i SOC DOK nr. 6, 2. årgang, nr. 2, og vi samarbejder fortsat med særligt de norske og svenske ICSW-medlemmer. Vi har gjort dem opmærksom på, at der i Danmark er etableret en landsdækkende socialpolitisk ngo, SOCIUS, som de jo kan vælge at samarbejde med. Men de ønsker at fortsætte samarbejdet med SPFH.

2020-2021

Ultimo 2019 udskrev vi en åben kronikkonkurrence om bud på Fremtidens socialpolitik. De indsendte bidrag skulle i februar 2020 bedømmes af en komité bestående af daværende formand for Rådet for Socialt Udsatte, Jan Sjursen, medlem af SPFH Adam Johansen, og bestyrelsesmedlem Halima El Abassi. Da Jan Sjursen primo 2020 trak sig fra formandsposten i Rådet for Socialt Udsatte, kunne Socialpolitisk Forenings tidligere formand, Per Schultz Jørgensen, heldigvis træde til i hans sted. Desværre indkom der kun få bidrag til konkurrencen, og bedømmelseskomitéen vurderede, at der samlet set ikke var tilstrækkelig kvalitet i bidragene til at uddele konkurrencens priser.

Vi planlagde – og indkaldte til – generalforsamling den 19. marts 2020, hvor også Yggdrasilprisen for 2019 skulle uddeles. Men møderne måtte aflyses på grund af de coronabetingede forsamlingsbegrænsninger. Vi blev klar over, at det i det hele taget kunne blive vanskeligt at gennemføre medlemsrettede aktiviteter og besluttede, at foreningsåret 2020 derfor måtte være kontingentfrit for medlemmerne.

I forbindelse med sommermødet i 2020 gennemførte bestyrelsen en omkonstituering. Ove Lund ønskede, efter mere end 25 år på formandsposten, at fortsætte som menigt bestyrelsesmedlem, og næstformand Patrick Hansen tiltrådte som formand, med Halima El Abassi som ny næstformand. – Vi fortalte om dette i SOC DOK nr. 6, 2. årgang, nr. 2.

Den 27. september var SPFH medarrangør ved et møde om *En bæredygtig Flygtningepolitik?*, med Petter Gilsvik og Dutrupgaard som primus motor. Mødet var oprindeligt planlagt gennemført den 26. april. 6 personer med stor viden og skarpe holdninger debatterede: Forskningsprofessor ved Juridisk Fakultet på Københavns Universitet Thomas Gammeltoft-Hansen, generalsekretær for Dansk Flygtningehjælp Charlotte Slente, professor emeritus Steen Hildebrandt, domprovst ved Københavns domkirke Anders Gadegaard, og erhvervslederen Stinne Bosse. Journalist Nynne Bjerre Christensen faciliterede den spændende og meget konstruktive debat.

Overrækkelsen af Yggdrasilprisen for 2019, der nu var indkaldt til den 10. oktober 2020, måtte endnu engang udskydes. Vi overvejede kort at gennemføre prisoverrækkelsen til hver af de nominerede initiativer *on location* hos hver af dem, men risikoen for at organisationernes medlemmer kunne blive smittet ved sådan en lejlighed, fik os på andre tanker.

2021-2022

I foråret 2021 trak coronanedlukningen ud, og vi opgav at indkalde til ny generalforsamling. Og selvom det tegnede hårdt for foreningens økonomi, besluttede vi at også 2021 måtte være kontingentfri for vores medlemmer – der var ikke noget som tydede på, at det ville blive nemmere i 2021, end i 2020, at gennemføre medlemsrettede aktiviteter.

Den 1. juni lykkedes det omsider at gennemføre overrækkelsen af Yggdrasilprisen for 2019, hvor de tre nominerede aktører var Tingbjergs Ungenetværk for deres kamp for Tingbjerg og mod Ghettoisten; boligaktivisterne Almen Modstand; samt Eva Ridel for ungeherberget Hellebro. De seje unge mennesker fra Tingbjergs Ungenetværk løb med sejren. Bent Maden, administrerende direktør i Danmarks Almene Boliger og Landsbyggefonden, holdt festtalen fra den almene sektors daværende - og aktuelt – ganske ufestlige perspektiv, mens Kenneth Flex, direktør i DRC Integration under Dansk Flygtningehjælp, holdt talen til prisvinderne. Arrangementet blev live-streamet, og kan ses *on-demand* på SPFH's Facebookside. Efter prisoverrækkelsen blev afholdt et lille hyldestarrangement, i anledning af at Ove Lund officielt forlod posten som formand. – Hele arrangementet foregik på Vesterbro Ungdomsgård. Vi har fortalt om arrangementet i SOC DOK nr. 10, 3. årgang, nr. 2.

Den 24. august gennemførte vi i fællesskab med Socialpolitisk Forening Jylland (SPFJ) et arrangement på zoom om de mangelfulde ressourcer på handicapområdet. Oplægsholdere ved dette digitale arrangement var socialrådgiver Karin Nissen (i stedet for "vores egen" Julie Kyndesgaard, der fik forfald i sidste øjeblik), lokalformand for LEV Aarhus Anne Kjeld Petersen, cand.polit. og professor dr.merc. Iver Hornemann Møller, samt cand.jur. og studielektor i socialret ved Aalborg Universitet Søren Blæsbjerg.

Med indkaldelsen til dette møde annoncerede de to foreninger, at Socialpolitisk Forening nu igen er landsdækkende. Vi er fortsat murstensløse og har ikke et fælles sekretariat, men vil koordinere nogle målrettede aktiviteter.

Den 10. november 2021 afholdt vi et debattmøde med fokus på Ydelseskommisionens udspil til et nyt kontanthjælpssystem. Udspillet var offentliggjort den 25. maj 2021 og blev i den første måned derefter flittigt debatteret i medierne, men siden var intet sket. På mødet, der blev holdt i Café Tranquebar, var der oplæg fra daværende formand for Rådet for Socialt Udsatte, Vibe Klarup, og næstforkvinde i Rådet for Etniske Minoriteter, Eline Feldman. Mange havde tilmeldt sig det åbne møde, men den umiddelbart forestående tredje coronanedlukning fik en del til at holde sig hjemme.

Også i november 2021 havde vi planlagt et fagligt debattmøde med emnet *Højredrejningen af socialt arbejde under Covid-19*, i samarbejde med Københavns Professionshøjskole Alumne. Her skulle to forskere fra hhv. Østrig og Tyskland have fortalt om forskningsprojekter hos dem, som viste en øget aktivitet blandt, og fremkomsten af, højreorienterede ngo'er – både i Tyskland og Østrig er det jo i høj grad ngo'erne, som varetager sociale indsatser. Efter at have hørt om erfaringerne fra udlandet, skulle der være politisk debat med deltagelse af hhv. Lars Aslan (S) og Rosa Lund (EL). – Arrangementet måtte desværre aflyses, på grund af alvorlig sygdom i én af forskernes nærmeste familie.

Og da coronanedlukningerne var trådt i kraft igen, måtte vi selv aflyse et planlagt arrangement i Café Tranquebar den 10. december, med lanceringen af vores næstformand Halima El Abassis bog *Mit Indre Atlas*, med journalist på TV2 Jannie Persson som moderator.

Den 23. marts i år holdt vi så et debattmøde om *den usynlige ulighed i sundhed*, hvor vi med oplæg fra professor og overlæge Morten Sodemann og overlæge Henrik Thiesen satte fokus på, at der er mennesker, som i det danske velfærdssamfund risikerer at blive syge af og endog dø med alvorlige sygdomme, uden nogensinde at blive udredt eller diagnosticeret, fordi deres helbredsmæssige klager og symptomer bliver forklaret med at de jo er misbrugere / hjemløse / psykisk syge / indvandrere / flygtninge / mennesker med dobbeltdiagnoser. Arrangementet foregik på undergrundsnetklubben "Ved Siden Af", lige ved Københavns Rådhus. – Læs nedenfor kort om regeringens to sundhedsudspil, der blev offentliggjort i dagene op til vores møde: *Den Nationale Sundhedsprofil 2021* og udspillet til en *Sundhedsreform 2022*.

SOC DOK

Vi udgiver fortsat nettidsskriftet SOC DOK, der nu er registreret i Det Kgl. Biblioteks tidsskriftdatabase, samt DBC's to digitale indekser/databaser, som hovedsageligt benyttes til litteratursøgning i folke- og forskningsbibliotekerne: *Dansk artikelindeks/Artikelbasen* og *Anmeldelsesbasen*.

Vi oplever med stor glæde, at vi kan rekruttere virkelig gode skribenter, og at tidsskriftet også bliver læst af socialpolitisk engagerede, studerende, undervisere og forskere i hele Danmark. Det kan hænge sammen med, at redaktionen er sammensat af gode folk fra hele landet – Peter Bundesen fra Fyn, der er ansvarshavende redaktør, ligesom han tidligere var det på Landsforeningens tidsskrift Social Politik, Nina von Hielmcrone fra Aarhus, der er ansat på Juridisk Institut på Aalborg Universitet og en del af Den social-retlige forskningsgruppe, foruden vores egne bestyrelsesmedlemmer, Kirsten Windekilde og Lauge Rasmussen; Lauge som nu skal i gang med sit ph.d.-studie og derfor har måttet trække sig fra redaktionsarbejdet.

De temaer, som indtil nu har været behandlet i SOC DOK, dækker det socialpolitiske felt i meget bred forstand, fx Ghettoplanen; Danmarks digitaliseringsstrategi og digitaliseringen af personsagsbehandlingen i den kommunale forvaltning; den tidlige Covid-19 håndtering i Danmark og Europa, Barnets Lov og Socialdemokratiets forståelse af at være på "børnenes side", Ydelseskommisionen, 2. generations-reformer, "det økonomiske råderum", Arne-pensionen og "uddannelseshierarkiet". – Et nyt nummer er lige på trapperne, efter en i enhver forstand uventet og uønsket pause.

Hjemmeside

Vi har længe arbejdet på en ny hjemmeside, som meget snart vil blive taget i brug. Det vil bl.a. betyde en forbedring af SOC DOK's tilgængelighed på nettet, hvor det fx vil blive muligt at søge de enkelte artikler/ forfattere frem – en stor fordel for vores læsere, for studerende, undervisere og forskere.

Afgang

Med denne generalforsamling træder Ove Lund ud af bestyrelsesarbejdet. Fra bestyrelsen vil vi gerne sige rigtig mange slags tak til Ove for hans imponerende socialpolitiske engagement og enestående formands-skab.

Og Lauge Rasmussen og Ane Stenbak skal også have tak for deres store indsats i foreningen.

& de nyvalgte til tillidsposter i foreningen

Bestyrelsen

Den nye bestyrelse består af Halima El Abassi, Kirsten Windekilde, Malte Nyfos Mathiasen, Patrick Hansen og Sara Mujinovic.

Bestyrelsen konstituerer sig på sit første møde med formand, næstformand og kasserer, samt 3 medlemmer af Yggdrasilpriskomitéen.

Yggdrasilpriskomitéen

Generalforsamlingen vælger 3 medlemmer af Yggdrasilpriskomitéen.

For foreningsåret 2022-2023 er valgt Adam Johansen, Erik Smidt og Ove Lund.

Revisor

Som intern kritisk revisor genvalgte generalforsamlingen Julie Kyndesgaard.

Kunst af Stine Hvid, Glostrup Station

Debatmøde den 23. marts om den usynlige ulighed i sundhed

Af Kirsten Windekilde, bestyrelsesmedlem, Socialpolitisk Forening Hovedstaden

Fotos – taget i farten – af Thomas Olsen

Debatmødet var tilrettelagt med det formål at sætte fokus på *den skjulte ulighed i sundhed*, som vedrører *de dobbelt ramte*: misbrugere, hjemløse, indvandrere, flygtninge, psykisk syge.

Når vi i Danmark taler om ulighed i sundhed er det oftest med udgangspunkt i ulighederne mellem fx rige veluddannedes vs. fattige og ufaglærtes helbredsforhold og livslængde, mellem kvinders og mænds og/eller rygeres og ikke-rygeres.

I invitationen til debatmødet stillede Socialpolitisk Forening Hovedstaden spørgsmålet: *Hvordan er misbrugere, hjemløse, indvandrere, flygtninge og psykisk syge dobbelt ramt, når vi taler om ulighed i sundhed?*

Og svarede selv: *Det er de, fordi helt almindelige, men også livstruende lidelser og sygdomme - lidelser og sygdomme, som kan ramme os alle sammen, også dig og mig - slet ikke bliver undersøgt eller diagnosticeret hos disse, de allermost udsatte mennesker i vores samfund, fordi de (jo bare) er misbrugere/hjemløse/psykisk syge, eller - som indvandrere eller flygtninge - (jo bare) har en helt anden, kulturelt betinget oplevelse af sundhed og smerter, end "vi andre".*

Flere af bestyrelsens medlemmer har både professionelt og privat erfaringer med sundhedssystemets behandling af mennesker, der på denne måde er dobbelt ramt. Formand Patrick Hansen bevidnede således, hvordan en fremskreden kræftlidelse slet ikke blev opdaget hos en psykisk syg misbruger, fordi hendes smerteklager blev udlagt som "bare en misbrugers appel om (mere) dope", mens Halima El Abassi bevidnede, hvordan en ung kvinde i hendes familie var død af kræft i alle livsvigtige organer, efter at hendes klager over smerter i ryggen – der viste sig at hidrøre fra kræft i rygsøjlen – i månedsvis blev udlagt som "kulturbetingede", i alle niveauer af sundhedssystemet, og derfor negligeret.

På billederne: Patrick Hansen, Halima El Abassi og Morten Sodemann

På mødet bekræftede henholdsvis Morten Sodemann, der er professor i indvandrermedicin og global sundhed ved Syddansk Universitet og overlæge på Indvandrermedicinsk Klinik på Odense Universitetshospital, og Henrik Thiesen, der er leder af Københavns Kommunes opsøgende Sundheds-Team for hjemløse og som sådan overlæge for udsatte i hele København, at de i deres mangeårige virke oplever netop sådanne og tilsvarende svigt i sundhedsvæsenets pleje og omsorg for disse særligt udsatte grupper.

Umiddelbart op til mødets afholdelse udgav Sundhedsministeriet to væsentlige udspil om sundhed i Danmark: henholdsvis Den Nationale Sundhedsprofil 2021, som Sundhedsstyrelsen offentliggjorde den 9. marts 2022, og regeringens udspil til en sundhedsreform, der blev offentliggjort den 15. marts.

Det var oplagt at afsøge de to udspil for forbedringer i sundhedsvæsenets tilbud til de allermost udsatte målgrupper – mennesker, som risikerer at dø med alvorlige, livstruende lidelser, fordi deres klager og symptomer i sundhedsvæsenet bliver opfattet som og forklaret med deres sociale forhold eller deres etnicitet.

På billederne: Kirsten Windekilde og Henrik Thiesen

Kirsten Windekilde fra bestyrelsen tog derfor mødedeltagerne med på en kort gennemgang af de to sundhedspolitiske udspil:

Den Nationale Sundhedsprofil 2021 er Sundhedsstyrelsens tilbagevendende undersøgelse af danskernes helbred. – Undersøgelsen er gennemført i et samarbejde mellem Sundhedsstyrelsen, de 5 regioner og Statens Institut for Folkesundhed. Tilsvarende undersøgelser er gennemført i 2010, 2013 og 2017.

Det mest interessante ved Sundhedsprofilen for 2021 er, at den fastslår, at *uligheden i sundhed i Danmark siden 2017 ikke alene er stor, men stigende.*

Helt konkret viser profilen, at mennesker med grundskolen som højeste uddannelse oftere oplever ensomhed og stress, end dem med en lang uddannelse. Desuden bliver de lavtuddannede dobbelt så meget ramt af langvarig sygdom, som de højtuddannede. Uligheden viser sig også i antal leveår: Mænd med kort uddannelse dør f.eks. 10 år tidligere end mænd med lang uddannelse. Og hvis man kombinerer uddannelse og køn, lever f.eks. mænd med lav uddannelse, som bor i den udsatte bydel Aalborg Øst, 18 år tidligere end kvinder med lang uddannelse, som bor i Aalborgs velhaverkvarter, Hasseris.

På trods af disse alvorlige fakta, som altså er publiceret af Sundhedsstyrelsen i 2022, bliver "ulighed i sundhed" kun nævnt ganske få gange i regeringens udspil til en sundhedsreform fra den 15. marts.

Sundhedsministeriet omtaler selv udspillet som "den første sundhedsreform siden 2007". – I 2007 var det jo, at amterne blev nedlagt og sygehusene overført til de nye regioner, der til gengæld ikke fik retten til at udskrive skat; den ret overtog staten fra amterne, som led i den såkaldte *strukturereform!*

I Sundhedsministeriets pressemeddelelse om det aktuelle reformudspil hedder det, at *... vi sætter markant ind over for ulighed i sundhed, fordi vi ved, at rygning og alkohol er centrale årsager til ulighed i leveår.*

– Den "markante indsats" består i, at aldersgrænsen for salg af alkohol sættes op til det fyldte 18. år, og at unge, der er født i 2010 og derefter, skal være nikotinfri. Et fromt håb!

Videre står der i pressemeddelelsen, at *Mennesker med kroniske sygdomme skal med reformen have bedre hjælp tæt på og i eget hjem – det nære sundhedsvæsen skal styrkes."*

– Mon dette også kommer til at gælde mennesker med misbrug, psykisk sygdom – eller begge dele, dem med dobbeltdiagnose?

I hvert fald er dette alt, hvad der fremgår af Sundhedsministeriets pressemeddelelse, for så vidt angår "ulighed i sundhed". Den "usynlige ulighed i sundhed" er – også her – usynlig.

I den tekst, der på Sundhedsministeriets hjemmeside introducerer til regeringens sundhedsudspil 2022, står der:

I Danmark tager vi ansvar for hinanden. Det gør vi gennem et fælles sundhedsvæsen for alle. For sundhed er en forudsætning for, at vi kan leve det liv, vi ønsker. Sundhed er en forudsætning for, at vi kan tage en uddannelse og gå på arbejde. En forudsætning for, at vi kan bidrage til fællesskabet.

Men i takt med at vi lever længere, bliver vi flere ældre og flere, der har brug for behandling og pleje. Samtidig bliver der færre i den arbejdsdygtige alder, som kan bidrage med den nødvendige arbejdskraft ...

For os i Socialpolitisk Forening Hovedstaden lyder det udpræget, som om sundhedsudspillet er begrundet i konkurrencestatens arbejdsudbudsbehov, og ikke i den enkelte borgers behov for sundhed, trivsel og tryghed! Om "ulighed i sundhed" står der intet.

I sundhedsministerens forord til selve reformudspillet omtales dog initiativer, der – mere eller mindre – italesætter "ulighed i sundhed":

Der står bl.a., på side 12: Den danske kræftbehandling kan måle sig med de bedste i verden. Men statistikken viser, at chancen for at overleve en kræftdiagnose er bedre, hvis du er blandt de mest velstillede i samfundet. Over en 5-årig periode ville mere end 11.000 flere danske kræftpatienter overleve, hvis alle klarede sig lige så godt som de bedst stillede. Samtidig kan 4 ud af 10 kræfttilfælde forebygges. Det er tal, som kalder på handling.

Det er det i høj grad – det kan vi kun tilslutte os! Ikke mindst i forhold til de socialt udsatte mennesker, der slet ikke bliver udredt eller diagnosticeret.

Og på side 30 står der, under overskriften "Regeringen vil også": *Psykiatrien er en del af det samlede sundhedsvæsen, men fortjener også et særskilt fokus på de udfordringer, der gælder på psykiatriområdet. Derfor skal vi have en 10-årsplan for psykiatrien, der skal sætte den langsigtede retning for den samlede psykiatri på tværs af sundheds- og socialområdet. Planen skal gennem en gradvis håndtering løse nogle af de grundlæggende udfordringer på området. Sundhedsreformens løsninger for det samlede sundhedssystem skal ses i sammenhæng med regeringens arbejde med 10-årsplanen for psykiatrien.*

– Dette er første gang, at socialområdet nævnes ved navn i reformudspillet!

Umiddelbart herefter står der: *Mennesker med dobbeltdiagnose – dvs. mennesker, som både lider af en psykisk lidelse og har et misbrug af rusmidler – får ofte en usammenhængende og utilstrækkelig indsats. Det skyldes bl.a. det delte behandlings-ansvar mellem regionen og kommunen. Danske Regioner og KL inddrages fortsat i arbejdet med regionalt forankrede modeller for dobbeltdiagnosebehandlingen med henblik på at finde en god og holdbar løsning, der kan sikre mennesker med dobbeltdiagnose en mere sammenhængende og helhedsorienteret indsats.*

Hvor skal vi skrive under?

Hvad der helt mangler i regeringens udspil til en sundhedsreform i 2022 er perspektiver på nogle strukturelle forhold i samfundet, som lægger grunden til flere af de forhold, som udspillet dog omtaler som "ulighed i sundhed".

Her får vi til gengæld stor hjælp af det studie fra Københavns Universitet (KU), som for nylig er offentliggjort i tidsskriftet *The Lancet Public Health*, og omtalt i *Information* den 2. marts:

I dette studie har forskerne undersøgt data fra mere end 1,2 mio. børn, der er født i Danmark, i perioden fra 1980 til 2001. Studiet dokumenterer, at økonomiske og familiære belastninger i barndommen kan forklare store dele af den sammenhæng, studiet konstaterer, mellem forældres uddannelsesniveau og deres (voksne) børns tidlige død.

Én af de forskere, der er medforfatter på studiet, post.doc. Leonie K. Elsenburg, fortæller således til *Information*, at *Vores forskning viser, at næsten 50 % af sammenhængen mellem forældres uddannelsesniveau og deres voksne børns dødelighed kan forklares af graden af belastning i barndommen. – Det er en meget stærk sammenhæng.*

I studiet har forskerne delt belastning i barndommen (dvs. fra 0 til 16 år) op i 3 dimensioner: "økonomisk afsavn", "tab eller trusler om tab i familien" samt "familiedynamikker", der bl.a. dækker over, om forældrene er ramt af psykiske lidelser eller misbrug.

Pernille Tanggaard Andersen, som er professor i sundhedsfremme og sundhedssociologi på Syddansk Universitet (SDU) – og som ikke har været involveret i studiet – udtaler at *Dokumentationen i det her studie er stærk, og det er med til at slå fast, hvor afgørende barndommen er for sundheden hele livet. Det viser at man virkelig kan gøre en forskel for de mest udsatte og deres sundhed og dødelighed ved at sætte ind tidligt i deres liv.*

– Og her er det helt afgjort ikke aldersgrænsen for køb af alkohol, hun har tænkt på, eller et evt. nikotinforbrug.

Videre siger Pernille Tanggaard Andersen, at *De her studier, som sætter 2 streger under en sammenhæng, flytter debatten, så vi ikke længere behøver at diskutere, om der ER et problem, men HVORDAN vi håndterer det. Vi har brug for forebyggende indsatser, rettet imod sårbare familier, for at tage livtag med uligheden i sundhed og få en sundere befolkning.*

Det samme konkluderer forskerne bag studiet: *Det handler om at sikre et uddannelses- og velfærdssystem, som hurtigt registrerer og hjælper de børn, der vokser op i svære kår (dvs. med hensyn til "økonomisk afsavn", "tab eller trusler om tab i familien" og/eller "familiodynamikker"; red.), så det ikke skal påvirke deres helbred resten af livet. Hvis vi sætter ind, før problemerne opstår, kan vi modvirke konsekvenserne.*

Hvad venter vi på? Lød det retoriske spørgsmål.

Aftalen om sundhedsreformen

Noget, som vi den 23. marts ikke vidste, at vi ikke skulle vente ret længe på, er den politiske aftale om "sundhedsreformen", som regeringen knap to måneder senere indgik med alle Folketingets partier samt "arbejdsfællesskabets af løsgængere".

I Sundhedsministeriets pressemeddelelse fra den 20. maj udtaler sundhedsminister Magnus Heunicke om aftalen:

Der er nu bred politisk opbakning til at sætte retningen for en ambitiøs og nødvendig omstilling og løfte sundhedsvæsenet med 6,8 mia. over de næste 8 år. Sundhedsvæsenet rykker tættere på den enkelte med op til 25 nye nærhospitaller, mennesker med kroniske sygdomme sikres højere og ensartet kvalitet i behandlingen, og der kommer fokus på rekruttering af flere medarbejdere herunder læger.

Aftalepartierne er blandt andet enige om at afsætte 4 mia. kr. til nærhospitaller, tage de første skridt til en kvalitetsplan, der i første omgang afsætter op til 268,1 mio. kr. årligt til at styrke kvaliteten af behandlingen til mennesker med kroniske sygdomme i kommunerne og styrke de kommunale akutfunktioner. Derudover vil partierne fremme udbredelsen af digitale løsninger i eget hjem, fremme og udvikle ordningen om patientansvarlig læge m.m.

Desuden er det aftalt at sikre flere læger og bedre lægedækning i områder med lægemangel blandt andet ved indførelse af praksispligt. Aftalepartierne er endeligt enige om at nedsætte en kommission for robusthed i sundhedsvæsenet, der skal komme med konkrete anbefalinger til, hvordan der kan sikres mere personale med mere tid til kerneopgaven.

Aftalen kan hentes [her](#).¹⁸

Vi har ikke haft tid eller ressourcer til nøjere at vurdere indholdet i sundhedsreformen, som Venstres repræsentant – i lyset af, at en reform har været ventet længe, og at regeringen har talt forventningerne op – ved præsentationen kaldte "en fin, lille aftale", mens Enhedslistens repræsentant kaldte reformen "en lille prut, som ikke løser de enorme udfordringer, vi står med i sundhedsvæsenet", mens Dansk Folkepartis repræsentant erklærede, at "man kan diskutere, om den berettiget kan kaldes en reform".

Umiddelbart står det dog klart, at alle de store elementer er taget ud, for at få aftalen igennem. Det vil bl.a. sige spørgsmålet om bedre løn til og rekruttering af sundhedspersonale, og de kontroversielle forslag om at forbyde salg af tobak for alle, der er født i 2010 og derefter samt forslaget om, at man skal være fyldt 18 år for at købe alkohol. Og så mangler der stadig en psykiatriplan, som var ét af Socialdemokratiets store valglofter i 2019.

– Selvom alle Folketingets partier har stillet sig bag aftalen om en sundhedsreform kan den foreliggende aftale kun forstås som en delaftale. Vi vil følge udviklingen i de videre forhandlinger om de forebyggende elementer og om penge til bedre løn og rekruttering. Og om en psykiatriplan ... Mon de når det, inden det er tid at udskrive valg?

¹⁸ <https://sum.dk/nyheder/2022/maj/bred-aftale-om-sundhedsreformen>